

kbnn:

Samfunnsanalyse Nord-Norge 2040: Store muligheter, for få folk

Rapport nr. 33-2026

SØA

Samfunns-
økonomisk
Analyse

Forord

Nord-Norge står overfor store muligheter og betydelige utfordringer i årene fram mot 2040. Landsdelen har naturressurser, næringsmiljøer og kompetansemiljøer som gir grunnlag for videre vekst innen blant annet sjømat, industri, reiseliv, energi og forsvar. Samtidig preges landsdelen av en aldrende befolkning og befolkningsframskrivingene tilsier færre bosatte framover.

Formålet med denne rapporten er å gi et kunnskapsgrunnlag for diskusjoner om framtidig utvikling i Nord-Norge. Rapporten beskriver utviklingstrekk i befolkning, arbeidsmarked og næringsliv, analyserer sentrale drivkrefter og barrierer for vekst, og drøfter hvilke konsekvenser disse kan få for sysselsetting og bosetting fram mot 2040. Analysene er basert på offentlig tilgjengelig statistikk og gjennomgang av tilgjengelige artikler og litteratur.

Rapporten er utarbeidet av Marthe Linnestad Storo, Jørgen Ingerød, Oda Heggedal Longvastøl, Christopher Hammer Gjelsnes og Rolf Røtnes i Samfunnsøkonomisk Analyse AS på oppdrag fra Kunnskapsbanken, SpareBank 1 Nord-Norge. SØA står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Oslo, 29. september 2026

Jørgen Ingerød
Prosjektleder

Samfunnsøkonomisk Analyse AS

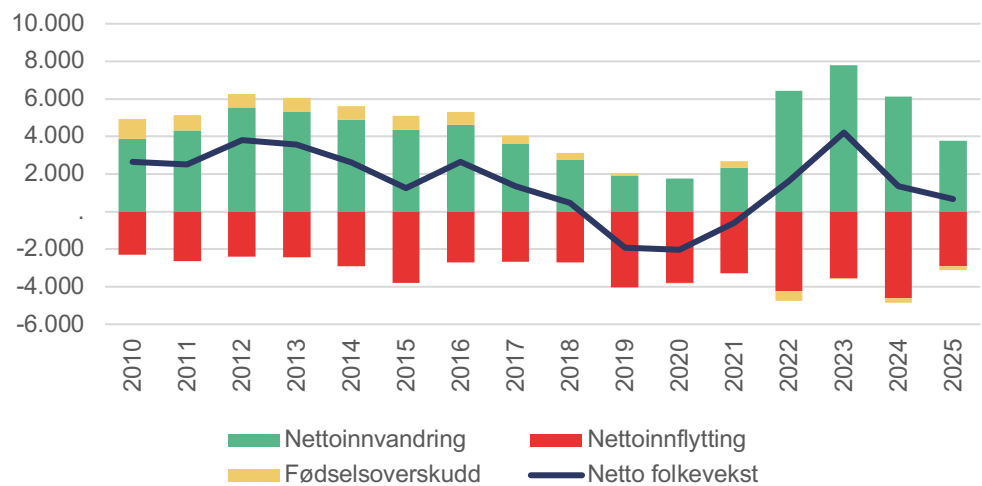
Nord-Norge fram mot 2040 på fem minutter

Nord-Norge har naturressurser, spesialiserte næringsmiljøer og markedsmuligheter som gir grunnlag for videre vekst innen blant annet sjømat, reiseliv, industri og romvirksomhet. På samme tid blir befolkningen eldre og antallet personer i arbeidsfør alder ventes å falle.

Et næringsliv i vekst i en aldrende landsdel

Nord-Norge har hatt moderat befolkningsvekst siden 2010. Veksten skyldes i stor grad innvandring, som kompenserer for utflytting og fødselsunderskudd. Flertallet av kommunene har også en aldrende befolkning med flere innbyggere over 65 år enn under 20 år. Det er imidlertid store forskjeller mellom regionene der enkelte byområder vokser, mens mange distriktskommuner opplever nedgang i antall innbyggere.

Befolkningsutvikling i Nord-Norge fordelt på fødselsoverskudd, nettoinnvandring og nettoinnflytting, innenlands. 2010–2025

Kilde: Statistisk sentralbyrå, befolkningsstatistikk

Landsdelen har flere næringer med sterke konkurransefortrinn. Spesielt sjømat, reiseliv, industri og energiproduksjon skaper store verdier og danner grunnlag for aktivitet i mange lokalsamfunn. Disse næringene møter etterspørsel utenfor Nord-Norge og bidrar derfor både direkte til sysselsetting og indirekte til markeder for lokale leverandører og tjenester. Det vokser også fram nye næringsmiljøer innen IKT og romvirksomhet. Vekst i næringslivet har gjort at de nordnorske fylkene har høyere sysselsettingsandel enn resten av landet.

Mulighetene er fortsatt store – men begrenses av flere flaskehalser

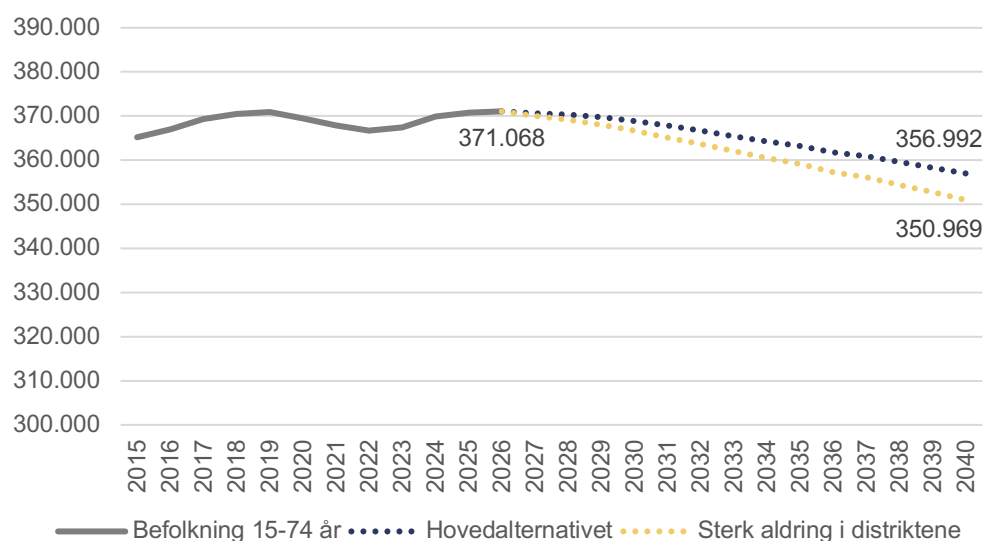
Flere etablerte og framvoksende næringer har potensial for fortsatt markedsvekst. I sjømatnæringen ventes videre vekst først og fremst innen havbruk, foredling og nye fôrråvarer. Lavere vekst i det globale sjømatkonsumet, reduserte fiskekvoter og strengere regulering av havbruk tilsier likevel lavere sysselsettingsvekst enn det siste tiåret. Teknologisk framgang kan også øke produksjonen og verdiskapingen uten en tilsvarende vekst i antall ansatte i næringen.

Reiselivet har gode forutsetninger for videre vekst med flere norske og internasjonale turister som ønsker å besøke Nord-Norge. I de mest besøkte områdene møter næringen begrensninger i transportkapasitet, overnattingstilbud, boligmarked og naturens og lokalsamfunnenes tåleevne. Videre vekst avhenger delvis av å øke aktiviteten i skuldersesongene og at det utvikles nye reisemål og opplevelser. Det gir også muligheter for å øke den økonomiske verdiskapingen gjennom høyere priser.

Opprustingen av Forsvaret vil øke aktiviteten rundt flere baser og på kort sikt øker etterspørselen etter bygge- og anleggstjenester i utviklingsfasen. Flere nordnorske entreprenører er posisjonert for å levere til denne etterspørselen. Tilgang på boliger og attraktive lokalsamfunn er avgjørende for de langsiktige virkningene på bosetting. I dag er det en betydelig andel av de ansatte ved forsvarsbasene i Nord-Norge som pendler fra Sør-Norge.

Den grønne og digitale omstillingen kan øke etterspørselen etter nordnorsk industriproduksjon, mineraler, datasentre og teknologitjenester. Tilgang på kraft og nettkapasitet er en forutsetning for flere av disse etableringene, og det er ventet økende konkurranse om krafttilgangen også i Nord-Norge de kommende årene. Kunstig intelligens øker etterspørselen etter datasentre og digital kompetanse, men frigjør også arbeidskraft gjennom høyere produktivitet i kunnskapsintensive næringer.

Befolkning 15–74 år i Nord-Norge. Historisk utvikling 2015–2026, deretter framskrevet befolkningsutvikling i to scenarier 2027–2040.

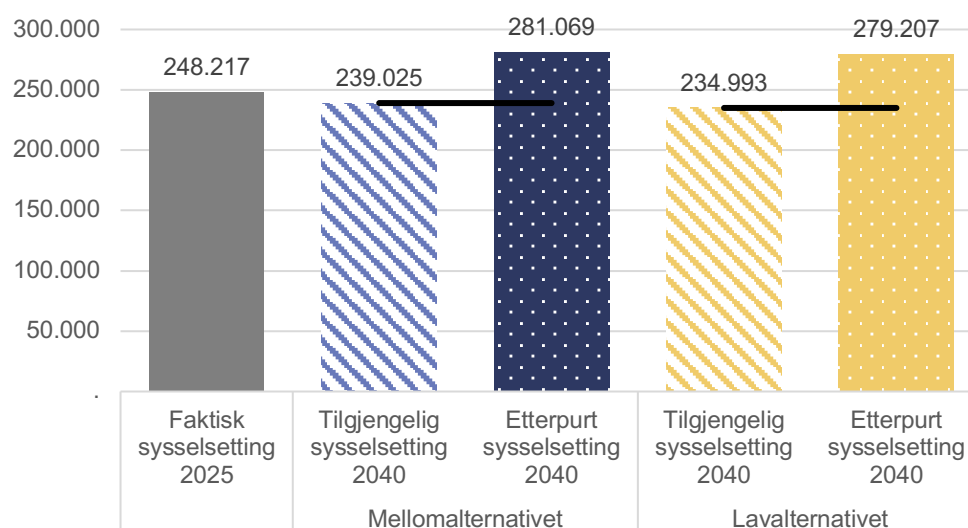
Kilde: SSB tabell 14746. Sterk aldring i distriktene legger til grunn hovedalternativ (MMMM) for kommuner med sentralitet 3 og 4 og sterk aldring (LHML) for kommuner med sentralitet 5 og 6.

På tvers av næringene er tilgang på arbeidskraft, kompetanse, boliger og infrastruktur avgjørende. SSBs befolkningsframskrivninger tilsier at antall bosatte i arbeidsfør alder vil falle betydelig fram mot 2040. Det øker konkurransen om arbeidskraften. Lokalt kan boligmangel hindre rekruttering også på steder med ledige jobber, mens stram kommuneøkonomi kan begrense tjenestetilbudet og redusere lokalsamfunnenes bostedsattraktivitet. Vekstmulighetene bestemmes derfor ikke bare av næringsmuligheter, men av hvordan arbeidsmarked, boligmarked og lokale tjenester virker sammen. Distriktskommuner har særlig risiko for gjensidig forsterkende effekter av færre bosatte, dårligere lokalt tjenestetilbud og lavere attraktivitet.

Økt konkurranse om arbeidskraften fram mot 2040

Analysen framskriver tilbudet og etterspørselen etter arbeidskraft i to scenarier. Mellomalternativet følger hovedalternativet til SSB. Lavalternativet legger til grunn at distriktskommunene vil oppleve mer aldring og fraflytting. I begge scenariene kommer det private næringslivet og offentlig sektor til å etterspørre flere sysselsatte enn det vil være tilgjengelig.

Antall sysselsatte i Nord-Norge. Faktisk antall i 2025, tilgjengelig sysselsetting og etterspurt arbeidskraft i 2040.

Note: Tilgjengelig arbeidskraft er framskrevet basert på antall bosatte i arbeidsfør alder (15-74 år) og samme sysselsettingsandel som i 2025.
Kilde: SØA basert på SSBs befolkningsframskrivninger og registerbasert sysselsettingsstatistikk

I 2026 rapporterer arbeidsgiverne i Nord-Norge om større mangel på arbeidskraft enn andre steder i landet. Våre framskrivninger tilsier at den opplevde mangelen vil tilta fram mot 2040. Økt arbeidsdeltakelse og økt innvandring kan kompensere for deler av underskuddet, men begge må øke langt mer enn de har gjort historisk for å dekke etterspørselen etter arbeidskraft.

Konsekvensene av mangel på arbeidskraft er at ikke alle næringer og steder kan vokse. I enkelte regioner kan verdiskapingen øke betydelig, mens andre områder fortsatt vil oppleve befolkningsnedgang og utfordringer med å opprettholde tjenester. Fortrinnsvis er det næringer med høyt lønnsnivå, attraktive arbeidsoppgaver og sentrale lokasjoner som i størst grad vil lykkes med å rekruttere ansatte.

Hvor er Nord-Norge i 2040?

Nord-Norge har betydelige muligheter for vekst og verdiskaping fram mot 2040. Framskrivingene viser at etterspørselen etter arbeidskraft kan øke med mer enn 30 000 personer, mens tilbudet kan falle med 10 000. Det vil ikke være nok arbeidskraft til å realisere alle mulighetene samtidig. Valg som tas av befolkningen, bedriftene og myndighetene, vil påvirke bosetting, arbeidsmuligheter og lokalsamfunnsutvikling. Tre avveininger blir særlig viktige:

Sentralisering av befolkning, tjenester og næring: Større bo- og arbeidsmarkeder kan lettere tiltrekke seg arbeidskraft og bedrifter og opprettholde fagmiljøer, boligmarkeder, transport og et bredt tjenestetilbud. Samtidig vil sentralisering svekke tjenestegrunnlaget på mindre steder. Knappheten på arbeidskraft gjør det mer sannsynlig at aktivitet og bosetting samles der næringsmuligheter og bostedsattraktivitet møtes. Valgene handler blant annet om skolestruktur, interkommunalt samarbeid og kommunesammenslåinger.

Teknologi kan realisere flere muligheter med færre arbeidstakere: Ny teknologi og kunstig intelligens kan øke verdiskapingen per årsverk og redusere arbeidskraftsbehovet. Det krever investeringer, kompetanse og omstilling, og skaper behov for utdanningstilbud som svarer på endrede kompetansebehov i arbeidslivet.

Forvaltning av naturressurser og verdier: Vekst innen sjømat, energi, mineraler, industri og reiseliv bygger på naturressurser, men kan komme i konflikt med klima- og miljøhensyn, arealbruk og lokale interesser. Reguleringene vil påvirke hvilke ressurser som utnyttes, hvordan gevinster og kostnader fordeles, og hvor mye verdiskaping og sysselsetting som blir igjen lokalt.

Innhold

Forord	I
Nord-Norge fram mot 2040 på fem minutter	II
Et næringsliv i vekst i en aldrende landsdel	II
Mulighetene er fortsatt store – men begrenses av flere flaskehalser	III
Økt konkurranse om arbeidskraften fram mot 2040	IV
Hvor er Nord-Norge i 2040?	V
Et næringsliv i vekst – i en landsdel som eldes	1
Uten innvandring ville Nord-Norge hatt befolkningsnedgang	1
Innvandring driver befolkningsveksten i Nord-Norge	2
Flertallet jobber i privat sektor	3
40 prosent av sysselsatte jobbet i offentlig sektor	3
I næringslivet er flest sysselsatt i varehandel og transport	5
Nord-Norges sterkeste næringer springer ut av stedbundne fortrinn	6
Sjømat og reiseliv er viktige næringer mange steder i Nord-Norge	7
Nye vekstmiljøer vokser fram rundt gamle fortrinn	9
De mest produktive næringene gir landsdelen størst økonomisk kraft	10
Lavere andel av befolkningen har høyere utdanning i Nord-Norge	12
Mulighetene er store – men flaskehalsene er mange	15
Færre og eldre innbyggere endrer spillereglene for hele landsdelen	15
Eksportnæringene kan holde liv i lokalsamfunn som ellers krymper	16
Direkte drivkrefter og barrierer for vekst i næringslivet	17
Sjømatnæringen vokser videre – men ikke like raskt som før	17
Reiselivet kan vokse – hvis lokalsamfunnene tåler det	20
Forsvarsløftet gir aktivitet, men ikke automatisk bosetting	21
Kunstig intelligens kan spare arbeidskraft, men krever mer kraft	22
Kraftoverskuddet er Nord-Norges industrifortrinn – men overskuddet faller framover	23
Økt etterspørsel etter mineraler kan gi ny gruveaktivitet	24
Gjennombrudd for romnæring i Nord-Norge	24
Arbeidskraften flytter dit jobb, bolig og hverdagsliv henger sammen	25

Strammere kommuneøkonomi kan svekke lokalsamfunnenes bærekraft	25
Boligmangelen kan stoppe vekst før arbeidsplassene gjør det	27
Sårbar infrastruktur kan bli et hinder for både vekst og beredskap	28
Kampen om kompetansen blir hardere enn kampen om kapitalen	29
Veksten kan samle seg der muligheter og attraktivitet møtes	31
Nord-Norge har flere muligheter enn folk til å realisere dem	32
Markedene peker oppover, men arbeidskraften kan begrense vekst	32
Eldrebølgen øker behovet for ansatte når arbeidsstyrken krymper	34
Mangel på arbeidskraft gjør at ikke alle næringsmuligheter kan realiseres	35
Næringene med lavest lønnsevne taper først i kampen om folk	36
Hvor er Nord-Norge i 2040?	38
Metode	39

Et næringsliv i vekst – i en landsdel som eldes

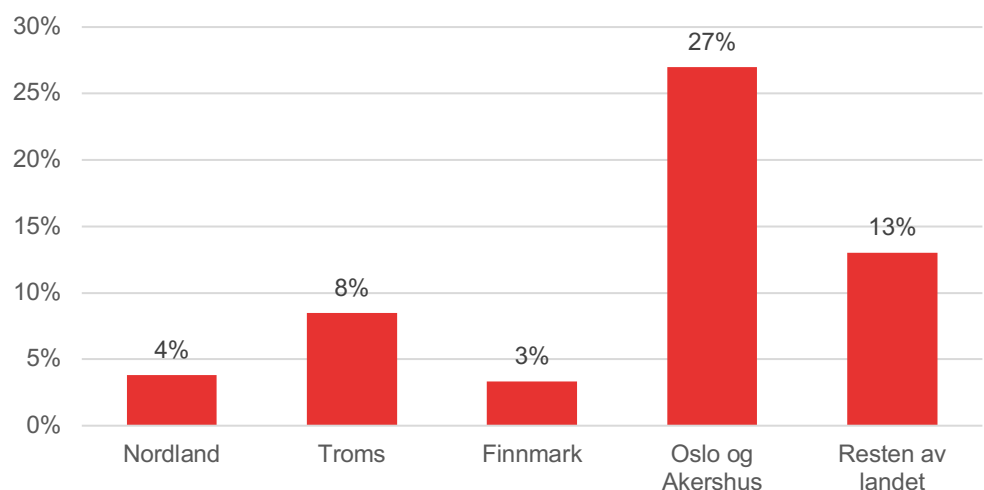
Nord-Norge har hatt vekst i flere sterke næringer det siste tiåret. Sjømat, reiseliv, industri og nye teknologimiljøer har skapt arbeidsplasser og verdiskaping. Samtidig har befolkningsveksten vært svak, mange distriktskommuner mister innbyggere, og innvandring har vært avgjørende for å holde folketallet oppe.

Uten innvandring ville Nord-Norge hatt befolkningsnedgang

Siden 2010 har den samlede befolkningen i Nord-Norge økt med 5 prosent. Troms har hatt noe større vekst enn Nordland og Finnmark, men alle tre har hatt betydelig lavere befolkningsvekst enn resten av landet.

[Som for resten av landet, har det vært størst befolkningsvekst i de mest sentrale områdene](#), spesielt rundt byene Alta, Bodø og Tromsø. Det har vært befolkningsnedgang i de fleste distriktskommunene, med unntak av noen enkeltkommuner som Leirfjord, Herøy, Steigen og Vågan. Mange kommuner står også allerede i en eldrebølge. Per 2026 har [72 av 80 kommuner flere eldre \(65+\) enn unge \(0–19 år\) innbyggere](#).

Figur 1 Prosentvis befolkningsvekst i Nord-Norge, Oslo og Akershus og samlet for resten av landet. 2010–2026.

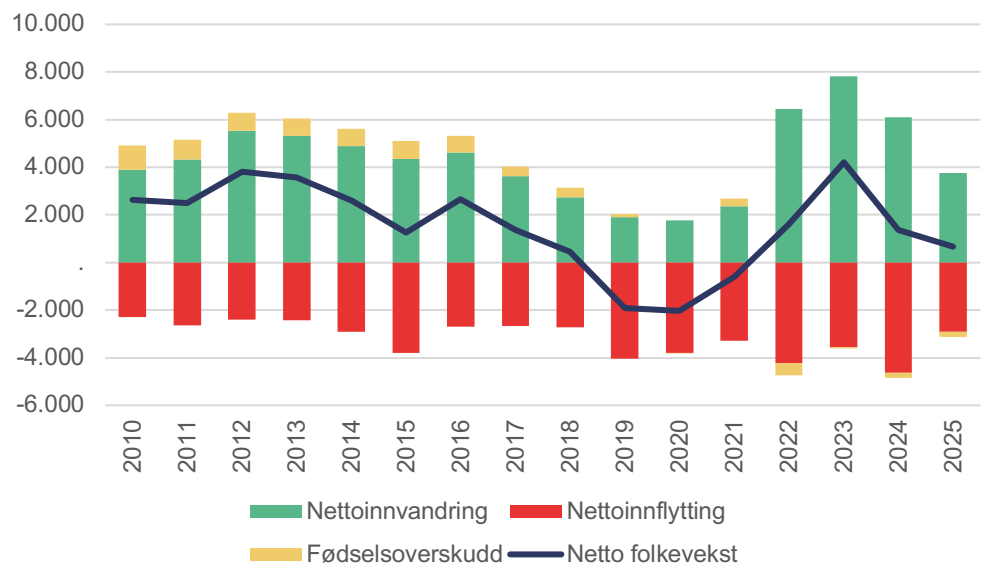
Kilde: Statistisk sentralbyrå, befolkningsstatistikk

Innvandring driver befolkningsveksten i Nord-Norge

Befolkningsveksten i Nord-Norge har i stor grad vært drevet av innvandring. Fødselsoverskuddet har gått fra å være positivt på starten av 2010-tallet til å bli underskudd i første halvdel av 2020-tallet.

Innvandringen avtok i forkant av og under koronapandemien, og i perioden 2019-2022 var det befolkningsnedgang i landsdelen. Veksten etter 2022 skyldes i stor grad innvandring fra Ukraina. Som følge av lave fødselstall, er Nord-Norge avhengig av netto innflytting for å holde oppe folketallet. Relativt mange av [flyktningene flytter til Sør-Norge etter noen år](#), mens arbeidsinnvandrene i større grad blir boende i landsdelen over tid.

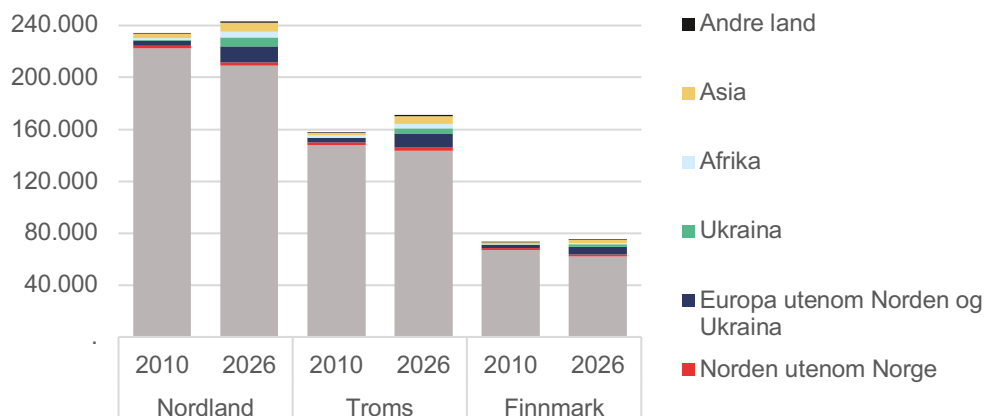
Figur 2 Befolkningsutvikling i Nord-Norge fordelt på fødselsoverskudd, nettoinnvandring og nettoinnflytting, innenlands. 2010-2025

Kilde: Statistisk sentralbyrå, befolkningsstatistikk

Til sammen utgjør innvandrene 15 prosent av befolkningen i 2026 og størsteparten av innvandrene kommer fra Europa utenom Norden. Uten innvandringsbefolkningen ville folketallet i Norge-Norge sunket med 5 prosent mellom 2010 og 2026.

Figur 3 Befolkning fordelt etter landbakgrunn, Nordland, Troms og Finnmark. 2010 og 2026

Kilde: Statistisk sentralbyrå, befolkningsstatistikk

Regioninndelingen brukes der det er relevante funn på regionnivå, mens utviklingstrekk som er like på fylkesnivå, presenteres samlet for fylkene.

- **Nordland** er inndelt i regionene Helgeland, Salten uten Bodø, Bodø, Ofoten, Lofoten og Vesterålen.
- **Troms** er inndelt i regionene Sør-Troms, Midt-Troms, Tromsø og Nord-Troms.
- **Finnmark** er inndelt i Alta, Vest- Finnmark og Øst-Finnmark.

Flertallet jobber i privat sektor

I 2025 hadde 248.000 sysselsatte arbeidssted i Nord-Norge. De siste ti årene har sysselsettingsandelen blant de bosatte i alderen 15–74 år økt fra 65 til 68 prosent i perioden 2015–2025. Landsdelen har gått fra å ha en lavere sysselsettingsandel, til en høyere sysselsettingsandel enn resten av landet i denne perioden.

40 prosent av sysselsatte jobbet i offentlig sektor

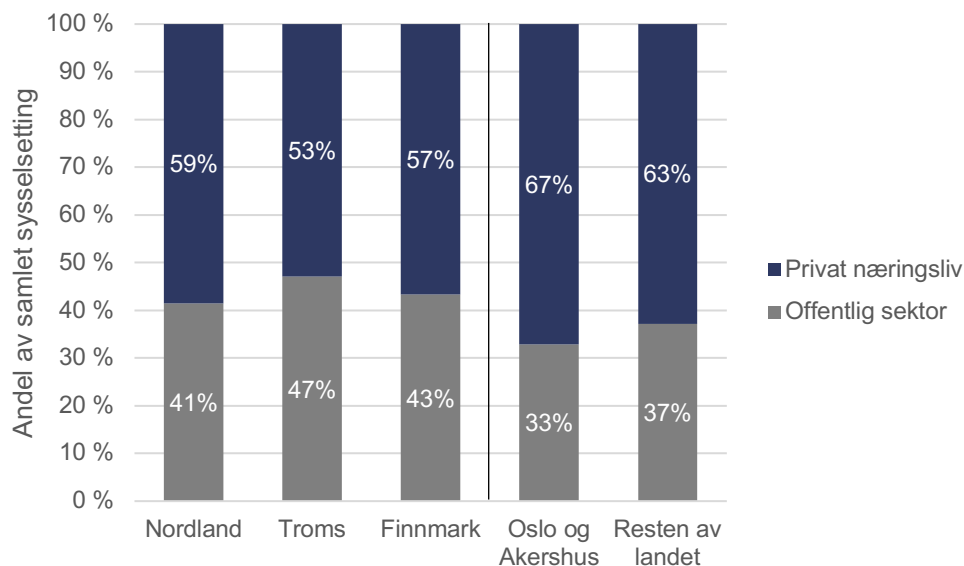
Tekstboks 2 definisjon av offentlig sektor og privat næringsliv

Analysen grupperer alle sysselsatte inn i næringsaggregater med utgangspunkt i [Standart for næringsgruppering](#) (SN2007) på 5-siffernivå. Næringsgrupperingen SN2007 er ikke delt inn etter sektor på dette nivået. Det betyr at vi ikke kan skille på om de sysselsatte innad i hver næring tilhører privat eller offentlig sektor. På detaljert nivå kan imidlertid næringene inndeles i henhold til om de er dominert av offentlig finansierte eller private virksomheter. Næringene kan derfor deles i henholdsvis privat næringsliv og offentlig sektor i betydningene offentlig dominerte næringer. Det innebærer for eksempel at sysselsatte i private barnehager og helseklinikker havner i offentlig sektor, mens sysselsatte i foretak som er del- eller heleid av det offentlige som Equinor og Statskraft haver i det private næringsliv.

I 2025 jobbet mer enn 40 prosent av de sysselsatte i Nord-Norge i offentlig sektor. Andelen er høyere enn både i Oslo og Akershus og gjennomsnittet for resten av landet. Andelen har vært relativt stabile for hele landet de siste ti årene.

Lofoten, Alta og Vesterålen er de tre nordnorske regionene med lavest andel i offentlig sektor, med henholdsvis 36, 38 og 39 prosent i 2025. Andelen er høyest i Øst-Finnmark med 50 prosent og i Midt-Troms, Sør-Troms og Tromsø som har 47–49 prosent.

Figur 4 Sysselsatte etter arbeidssted fordelt på offentlig sektor og privat næringsliv. Nordland, Troms, Finnmark, Oslo og Akershus og resten av landet. 2025.

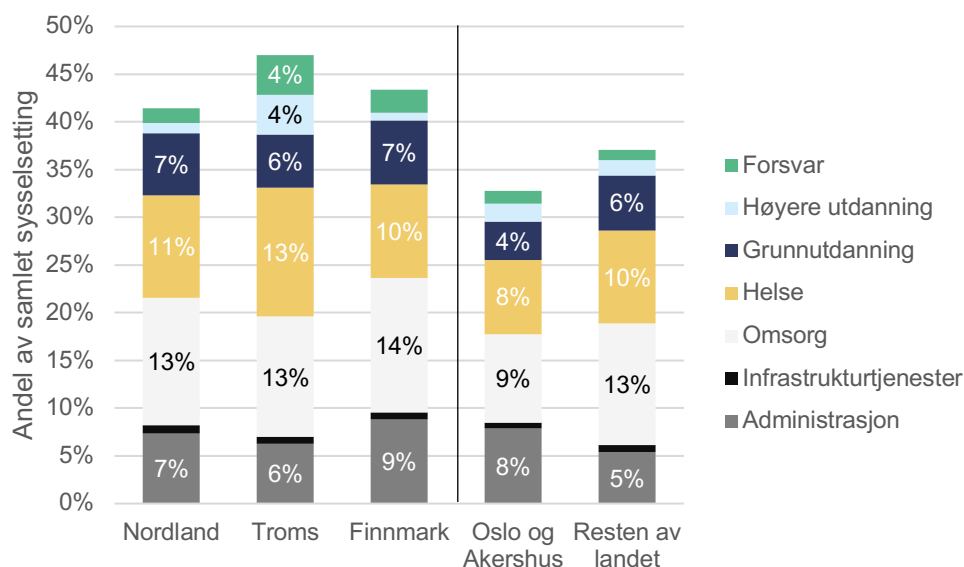

Kilde: SØA og Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselsettingsstatistikk.

Det meste av sysselsettingen i offentlig sektor er knyttet til helse- og omsorgstjenestene, grunnutdanning, avfallshåndtering og administrasjon. Behovet for disse tjenestene henger tett sammen med størrelsen og sammensetningen av befolkningen.

Sysselsettingen innen forsvar og høyere utdanning er i større grad bestemt av nasjonale prioriteringer og beslutninger om hvor aktiviteten skal lokaliseres. Dette bidrar blant annet til høy offentlig sysselsetting i Bodø og Tromsø som har universiteter, sykehus og flere større statlige virksomheter, og i Midt-Troms og Øst-Finnmark, der Forsvaret har en betydelig tilstedeværelse.

Figur 5 Andel sysselsatte innen offentlig sektor fordelt på næringer. Nordland, Troms, Finnmark, Oslo og Akershus og resten av landet. 2025

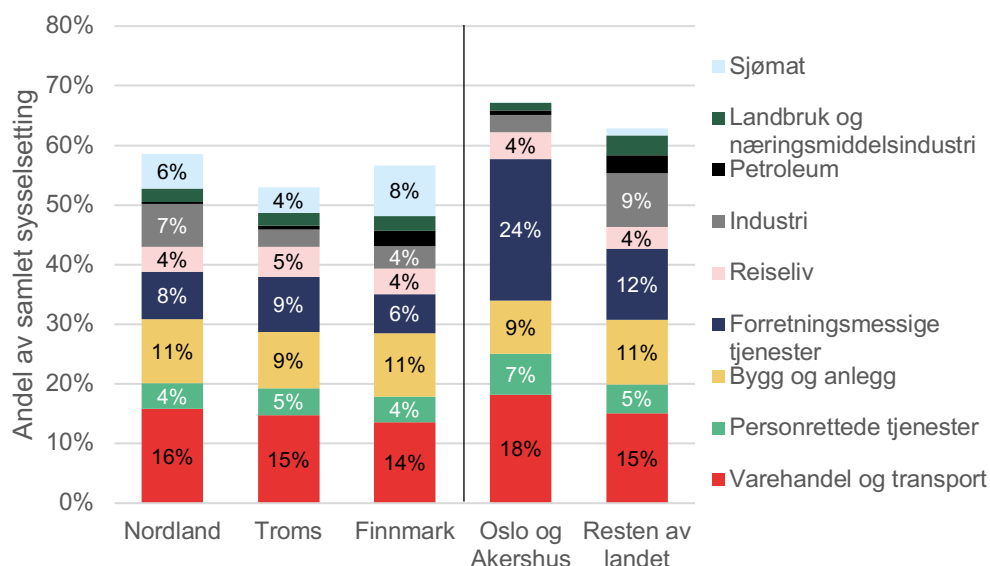
Note: Andeler under 4 prosent vises ikke med etikett i figuren.

Kilde: SØA og Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselsettingsstatistikk.

I næringslivet er flest sysselsatt i varehandel og transport

Mellom 53 og 59 prosent jobbet i privat næringsliv i 2025. Som i andre deler av landet er det varehandel og transport, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting som sysselsetter flest personer. Aktiviteten i disse næringene følger i stor grad utviklingen i befolkningen og det øvrige næringslivet, gjennom etterspørsel etter varer og tjenester lokalt.

Figur 6 Andel sysselsatte innen privat næringsliv fordelt på næringer. Nordland, Troms, Finnmark Oslo og Akershus og resten av landet. 2025

Note: Andeler under 4 prosent vises ikke med etikett i figuren.

Kilde: SØA og Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselstatistikk

Tekstboks 3 Definisjon av næringsgrupper i privat næringsliv

Sjømat kan deles inn i tre næringer: fiskeri og fangst, havbruk og bearbeiding av sjømat i industrianlegg. Sistnevnte omtales som fiskeriindustri. Også produksjon av fiskefôr er naturlig som en integrert del av en samlet sjømatnæring. Fiskefôr inngår imidlertid i offisiell statistikk som en del av produksjon av dyrefôr, som også omfatter kraftfôr til landbruk. I tallgrunnlaget har vi fordelt produksjon av fôr på henholdsvis havbruk og landbruksnæringen.

Landbruk og næringsmiddelindustri omfatter dyrking, dyrehold, bearbeiding av råvarer og industriell matproduksjon, utenom fiskeindustri.

Petroleum inkluderer utvinning av olje og gass, tilknyttede tjenester, forsyningsbaser, forsyningstjenester og rørtransport.

Reiseliv inkluderer virksomheter innen overnatting som hoteller, campingplasser og vandrerhjem, mat- og drikkeservering som restauranter, barer og gatekjøkken og turbiltransport, tau- og kabelbaner og reisebyråer og -arrangører. Det omfatter også guider og reiseledere, drift av museer og andre besøkssentre samt øvrige opplevelseshet.

Industri består av fem næringsaggregater: kraftforedlende industri (produksjon av metaller, mineralprodukter, kjemikalier og papir), teknologiindustri (produksjon og reparasjon av datamaskiner, elektronisk utstyr, maskiner og motorvogner) energiproduksjon (produksjon og distribusjon av elektrisitet), annen industri (produksjon av tekstiler, klær, trelast, metallvarer, andre transportmidler og møbler) og bergverk utenom utvinning av råolje og naturgass.

Forretningsmessige tjenester kan deles i fire næringer: IKT-tjenester (utgivelse av programvare, telekommunikasjon, programmeringstjenester, databehandling og drift av IT-systemer og web-portaler), finansielle tjenester (finansieringstjenester, forsikringsvirksomhet, pensjon og tilknyttede tjenester), kunnskapsbaserte tjenester (juridisk og regnskapsmessig rådgivning, arkitekttjenester, teknisk konsulentvirksomhet, forskning og utvikling) og andre forretningsmessige tjenester (markedsføring, rekruttering, rengjøring, opplæring, kantiner og andre kontortjenester)

Bygg og anlegg omfatter anlegg (anleggsvirksomhet, beplantning av hager og parkanlegg, utleie av anleggsmaskiner), byggenæringen (Oppføring av bygninger og spesialisert byggevirksomhet) og næringseiendom (Utvikling og salg av eiendom, eiendomsmegling, borettslag og vaktmestertjenester)

Personrettede tjenester inkluderer kultur, underholdning og fritid, reparasjon av varer til personlig bruk samt annen personlig tjenesteyting som frisører og vasketjenester

Varehandel og transport består av engros og agentur med varer, detaljhandel i butikk og på nett, transport av gods og personer utenom turbiltransport og tau- og kabelbaner, lagring og posttjenester. Romnæringen ligger under transport.

Nord-Norges sterkeste næringer springer ut av stedbundne fortrinn

Sjømat, reiseliv, kraftforedlende industri, energi og petroleumsaktivitet står sterkt fordi de bygger på ressurser, kompetanse og geografiske fortrinn som ikke uten videre kan flyttes. Disse næringene er særlig viktige fordi markedene ofte ligger langt utenfor regionen.

For å identifisere næringer som står særlig sterkt i hver region, ser vi på hvor konsentrert sysselsettingen er sammenlignet med landet samlet. Vi definerer framtrepende næringer som næringer der andelen av samlet sysselsetting er minst 50 prosent høyere enn landsgjennomsnittet. Det betyr at næringene ikke nødvendigvis sysselsetter mange i absolutte tall, men at de sysselsetter relativt mange sammenlignet med det som er vanlig ellers i landet.

En høy konsentrasjon kan gjenspeile naturgitte fortrinn, opparbeidet kompetanse, etablerte næringsmiljøer eller høy aktivitet i andre deler av det regionale næringslivet.

Sjømat og reiseliv er viktige næringer mange steder i Nord-Norge

I 10 av 13 regioner i nord er produksjon av sjømat en framtreddende næring. Totalt var 14.000 personer sysselsatt i sjømatnæringene i landsdelen i 2025 og utgjør 40 prosent av alle som arbeider med sjømat i Norge. Sjømat sysselsetter direkte 5,6 prosent av alle sysselsatte i Nord-Norge, mens tilsvarende andel i resten av landet er 0,6 prosent. De siste ti årene har sysselsettingen vokst med om lag 4.000 flere sysselsatte, der 2.800 av disse jobber innenfor havbruk.

Reiseliv er en framtreddende næring i Lofoten og Tromsø. Det har vært stor vekst i [reiselivet i Nord-Norge de siste årene](#). De siste to årene økte antall sysselsatte i reiselivsnæringen med over 9 prosent. Til sammenligning økte sysselsettingen innen reiseliv i resten av landet med 4,5 prosent. Sysselsettingen i reiselivet har økt mest i Lofoten. Flere andre regioner opplever også høy sysselsettingsvekst, men fra et utgangspunkt med færre sysselsatte. Salten er den eneste regionen der sysselsettingen i reiselivet ikke har vokst betydelig mer enn gjennomsnittet for næringslivet de siste ti årene.

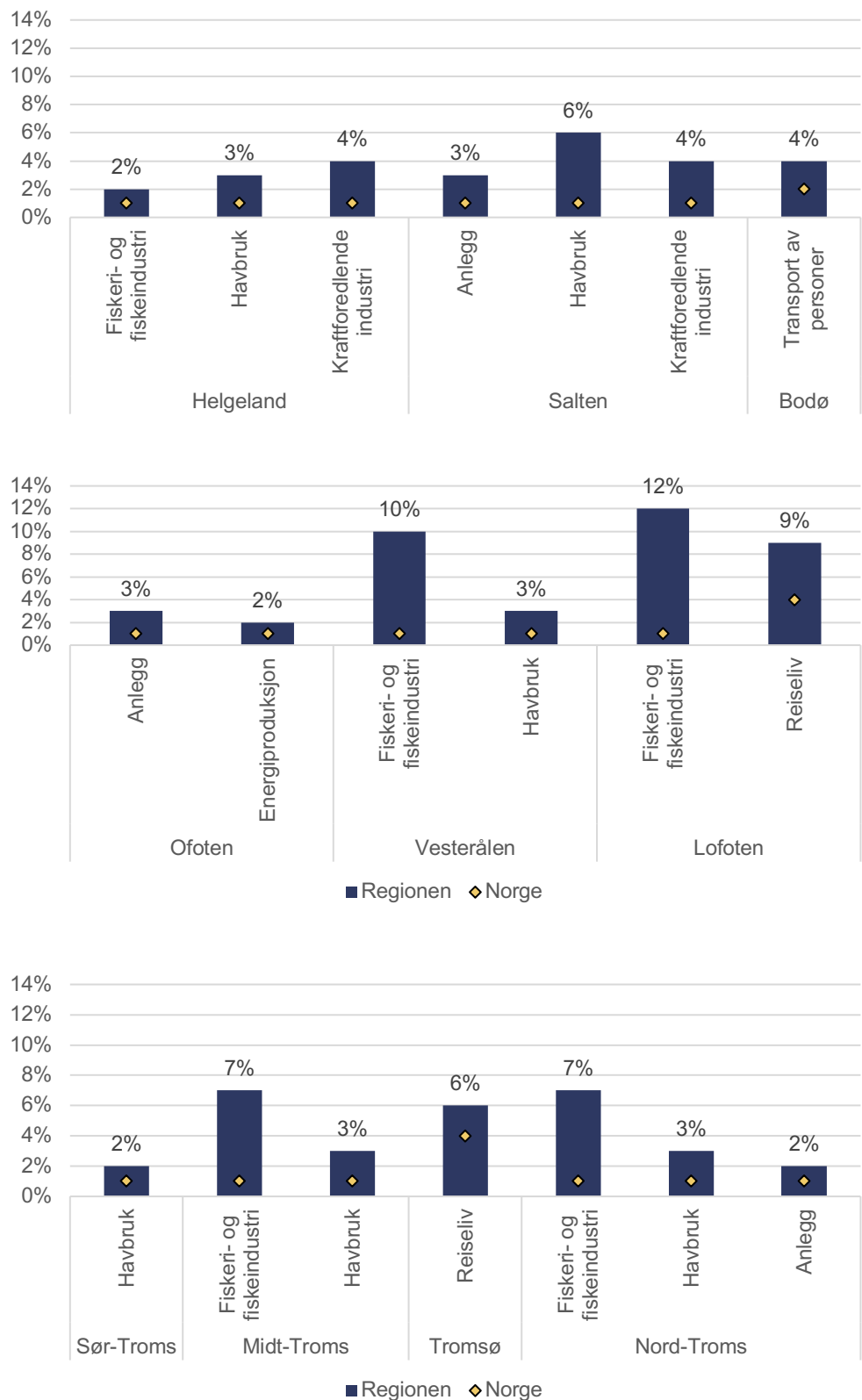
I deler av Nordland er andelen sysselsatte innen kraftforedlende industri langt høyere enn gjennomsnittet for resten av landet. I Mosjøen i Helgeland blir det produsert aluminium, mens i Salten-regionen blir det produsert silisium, kunstgjødsel og betong.

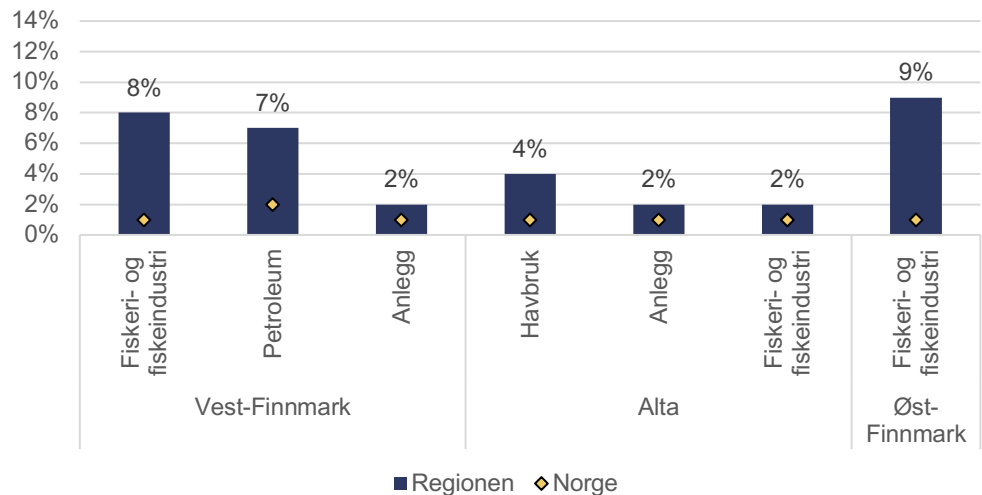
Energiproduksjon er en framtreddende næring i Ofoten, som har betydelig vannkraftproduksjon og i tillegg til et etablert kraftmiljø. Med nærhet til gassressursene i Barentshavet er petroleumsnæringen en framtreddende næring på Melkøya utenfor Hammerfest i Vest-Finnmark.

I Bodø er en høy andel sysselsatt innen transport av personer både fordi Widerøe har hovedkontor og sentrale funksjoner i Bodø, og fordi Bodø lufthavn knytter sammen stamrutenettet og kortbanenettet i landsdelen.

I Salten, Ofoten, Nord-Troms, Vest-Finnmark og Alta sysselsetter anleggsnæringen mange. Det må sees i sammenheng med store investeringer i kraftnett, samferdsel og industrianlegg i regionene. Over tid er det bygget opp sterke lokale entreprenørmiljøer. Anleggsnæringen illustrerer hvordan aktivitet i andre næringer skaper etterspørsel etter leverandører og fagkompetanse for å gjennomføre investeringer.

Figur 7 Framtredende næringer i hver region. Figuren viser opptil tre framtredende næringer per region, vist som andel av alle sysselsatte i regionen i 2025. Gul diamant viser gjennomsnittlig sysselsettingsandel for hele landet.

Note: Framtredende næringer er definert ved at sysselsettingsandelen i regionen er mer enn 50 prosent høyere enn samlet nasjonal sysselsettingsandel.
Kilde: Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselsetting.

Nye vekstmiljøer vokser fram rundt gamle fortrinn

Nord-Norge ser vekst i IKT, romvirksomhet, kultur og opplevelsesøkonomi. Veksten bygger ofte videre på eksisterende næringsmiljøer – som reiseliv, havbruk, satellittaktivitet og spesialisert teknologi.

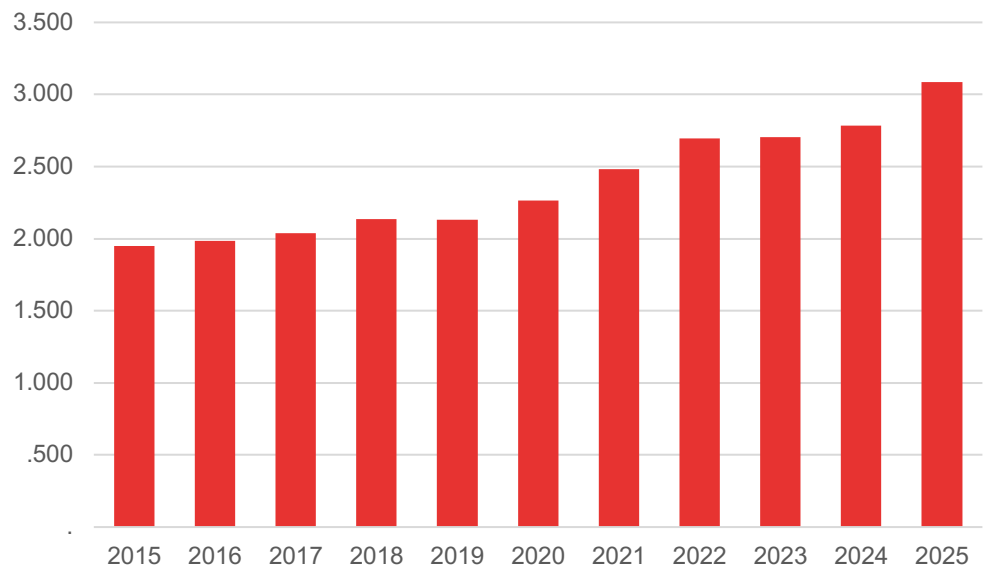
Endringer i teknologi og markeder kan gi vekstmulighet for etablerte næringer som tilpasser seg endringene, samtidig som nye næringer kan vokse fram. Derfor har vi analysert deler av næringslivet som har hatt størst prosentvis sysselsettingsvekst innad i hver region de siste ti årene.

Analysen viser at det flere steder har vært en forsterking av de framtredende næringene som er omtalt over. Antall sysselsatte i havbruksnæringen har vokst betydelig i alle de nordnorske regionene, og aller mest i Vest-Finnmark. Sysselsettingen i havbruksnæringen har også økt i de største byene.

Når det gjelder reiselivet har sysselsettingen vokst mye i Lofoten de siste ti årene, men vi ser også ringvirkninger i form av betydelig sysselsettingsvekst innen kultur, fritid og media og andre personrettede tjenester. Det samme ser vi for reiselivet i Ofoten, Vesterålen og i hele Troms. Veksten er særlig drevet av flere sysselsatte tilknyttet reiselivsarrangørvirksomhet, [og representerer en profesjonalisering av opplevelsesøkonomien](#).

IKT-tjenestene sysselsatte 3.100 personer i 2025. Sysselsettingen økte særlig mye de under koronapandemien, men veksten avtok i perioden 2022-2024. I 2025 har imidlertid veksten tiltatt igjen. I Salten, Lofoten, hele Troms og i Finnmark har antall sysselsatte i IKT-næringene vokst mye fra lave nivåer i 2015, mens det i Alta, Tromsø, Bodø og Helgeland har vært betydelig vekst i allerede etablerte IKT-miljøer. Ofoten er den eneste regionen der sysselsettingen i IKT-tjenestene har falt de siste ti årene.

Figur 8 Sysselsatte i IKT-tjenester i Nord-Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå, registerbasert sysselsetting.

Flere regioner i Nord-Norge har over flere tiår [jobbet for å posisjonere seg for vekst i romøkonomien](#). De siste fem årene har det vært stor sysselsettingsvekst innen romfart og tilknyttede faglige og vitenskapelige tjenester på Andøya. I Tromsø er det også sterk vekst innen satellittbasert telekommunikasjon, hovedsakelig tilknyttet Kongsberg Satellite Services.

De mest produktive næringene gir landsdelen størst økonomisk kraft

Sjømatnæringen, industrien og bygge- og anleggsvirksomheten har de største [bidragene til samlet verdiskaping i landsdelen](#). Samlet verdiskaping viser næringenes totale bidrag til økonomien og påvirkes både av hvor mange som er sysselsatt og hvor verdiskapende hver enkelt arbeidstaker er.

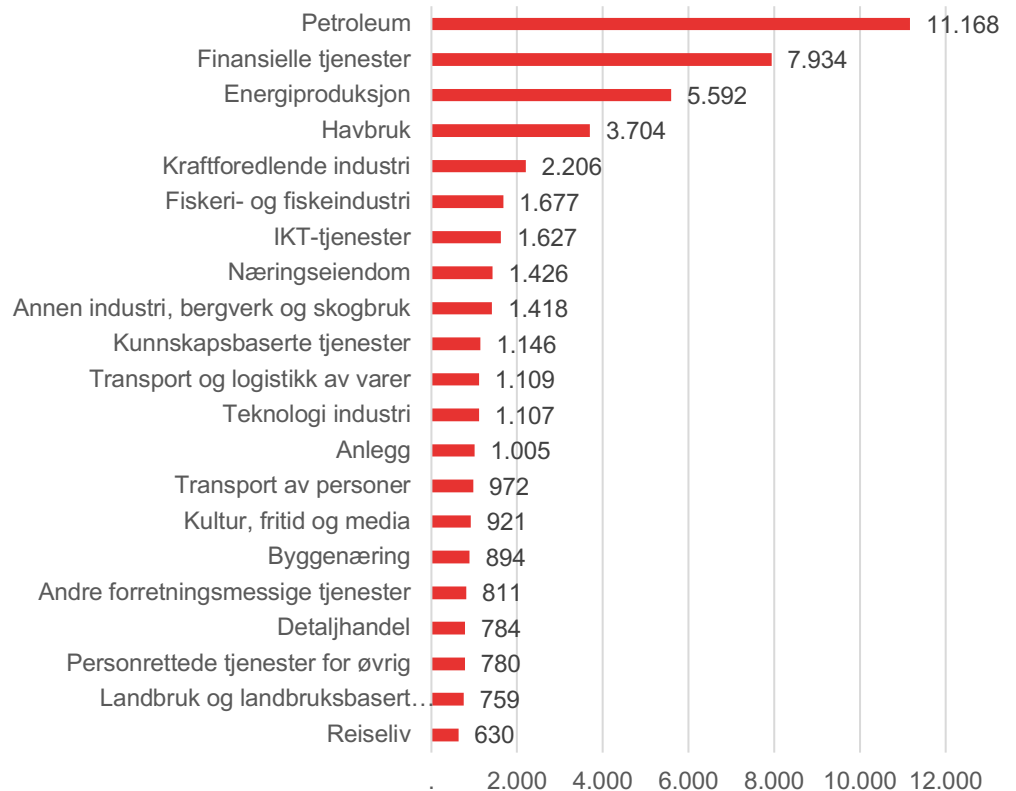
Hver nærings verdiskaping per årsverk gir mer detaljert informasjon om hvordan ulike næringer bidrar til samlede inntekter til ansatte og eiere. I gjennomsnitt har næringslivet en verdiskaping på rundt 1,4 millioner kroner per årsverk, men det er store forskjeller mellom næringene. Petroleumssektoren, finansielle tjenester, energiproduksjon og havbruk har høyest produktivitet i Nord-Norge de siste årene.

Tekstboks 4 Verdiskaping per årsverk

Høy verdiskaping legger til rette for velstandsutvikling i samfunnet. Næringer med høy verdiskaping relativt til bruken av ressurser, som vil si at de har høy produktivitet, er derfor av særlig betydning. Vi har brukt årsregnskap i Samfunnsøkonomisk Analyses foretaks- og enhetsregister (SAFE) til å analysere produktivetsnivået i næringslivet. Virksomhetene er gruppert på samme måte som over.

Verdiskaping per årsverk er definert som summen av bedriftenes driftsresultat (overskudd) og lønnskostnader, delt på antall årsverk i bedriften.

Figur 9 Økonomisk verdiskaping per årsverk, fordelt på næringsgruppe. Gjennomsnitt for 2022-2024. Målt i 1.000 kroner.

Kilde: SAFE

Flertallet av regionene har sterke næringer med høy produktivitet. Både fiskeri og havbruk har høy verdiskaping per årsverk. Det samme gjelder kraftforedlende industri, som er konsentrert på Helgeland og i Salten, og energiproduksjon i Ofoten.

Reiselivet er viktig for lokal sysselsetting i mange regioner, men har relativt lav produktivitet målt i bedriftenes årsregnskaper. Etter koronapandemien har verdiskapingen i reiselivet økt raskere enn i årene før pandemien, og særlig i området rundt Tromsø. Reiselivet produserer også andre verdier og bidrar til tilbud som gjør at lokalsamfunn blir attraktive å bo og leve i, for eksempel flere opplevelsestilbud. Det er ikke gitt at alle disse verdiene fanges opp i bedriftenes verdiskapingstall.

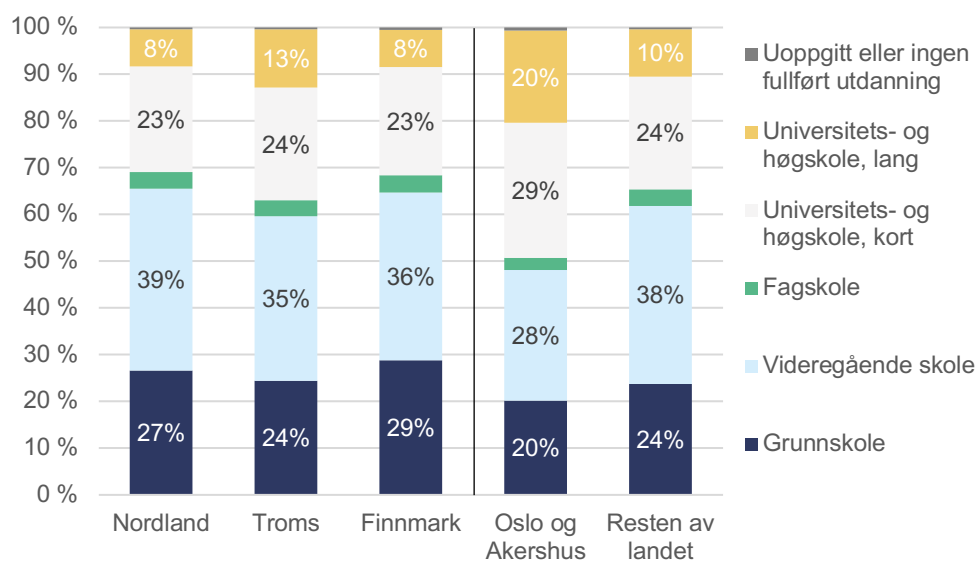
Verdiskaping og sysselsetting henger tett sammen i mange næringer, men ikke alltid. Etter koronapandemien har det av ulike årsaker vært midlertidige og vedvarende høye priser på flere varer som produseres i Nord-Norge, blant annet gass og aluminium. Verdiskapingen i disse næringene har derfor økt mer enn sysselsettingen de siste årene.

Lavere andel av befolkningen har høyere utdanning i Nord-Norge

Nord-Norge har lavere andel med høyere utdanning enn landet ellers, men forskjellen henger tett sammen med næringsstrukturen. Mange av landsdelens viktigste næringer har stort behov for fagarbeidere, teknisk kompetanse og praktisk erfaring.

I 2024 hadde 33 prosent av befolkningen fullført høyere utdanning, en økning på seks prosentpoeng sammenlignet med 2015. Andelen med grunnskole som høyeste fullførte utdanning er redusert i den samme perioden.

Figur 10 Befolkningens utdanning fordelt på nivå. Nordland, Troms, Finnmark, Oslo og Akershus og resten av landet. 2024

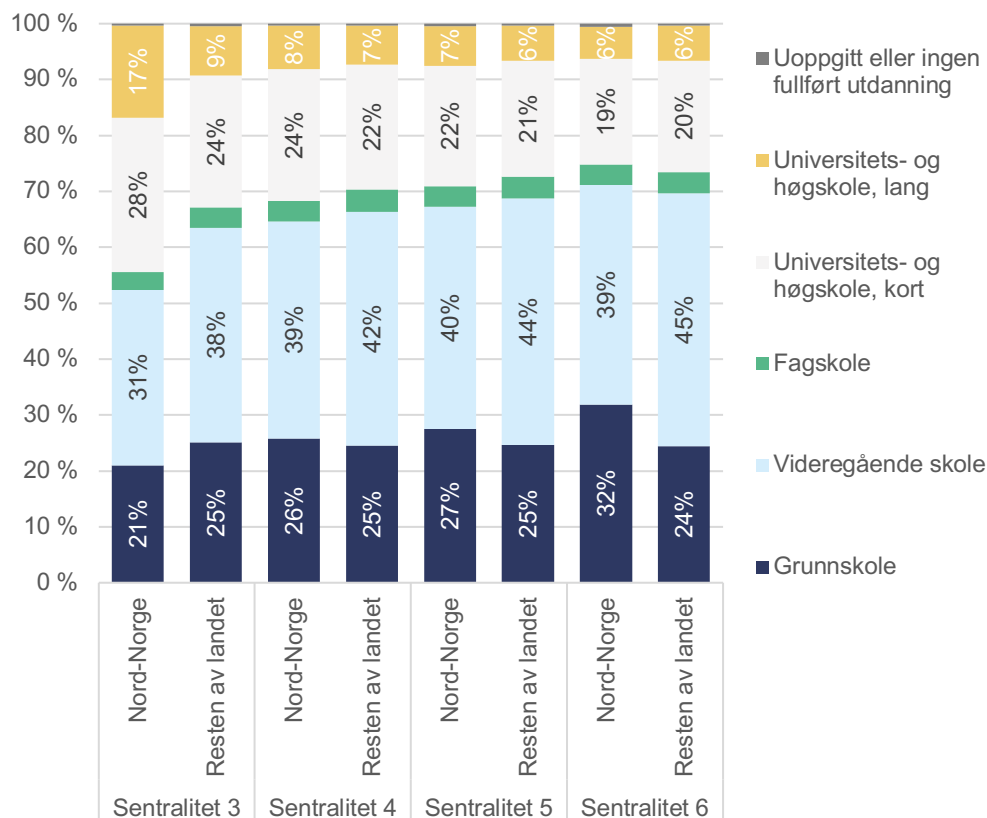

Note: 2024 er nyeste år med tilgjengelige tall
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som i andre deler av landet skiller byene seg ut med et høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå i befolkningen. I Tromsø har nesten halvparten av innbyggerne fullført høyere utdanning. I Bodø og Alta er andelen henholdsvis 41 og 35 prosent i 2024.

I de mindre sentrale regionene er det rundt 30 prosent av befolkningen som har fullført høyere utdanning. Når vi sammenligner med kommuner i samme sentralitetsklasse i andre deler av landet er det ikke stor forskjell mellom befolkningen i nord og i sør.

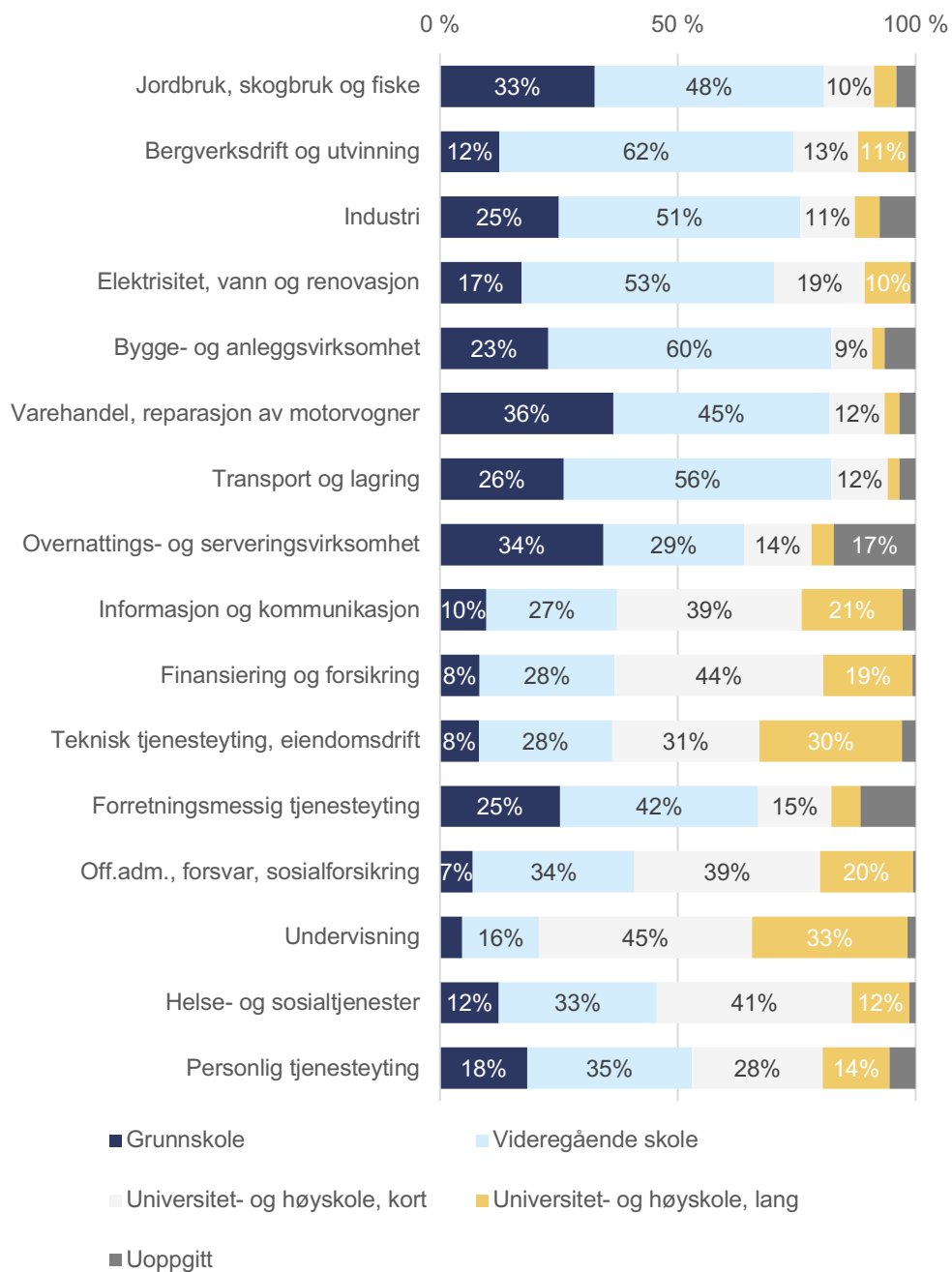
Figur 11 Befolkningens utdanning fordelt på nivå. Etter sentralitet i Nord-Norge og resten av landet. 2024

Note: 2024 er nyeste år med tilgjengelige tall
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Utdanningsnivået henger også sammen med næringsstrukturen. Flere av næringene som sysselsetter relativt mange, som sjømat, industri, energiproduksjon og bygg og anlegg, har en høy andel sysselsatte med videregående utdanning som høyeste fullførte utdanning. Det noe lavere utdanningsnivået i landsdelen gjenspeiler dermed hvilke næringer som sysselsetter mange.

Figur 12 Fordeling av utdanningsnivå innad i næringsgrupper blant sysselsatte i Nord-Norge. 2024.

Note: Næringene er gruppert slik de er oppgitt i statistikken. Den overlapper, men er ikke direkte sammenlignbare med næringsgrupperingen brukt ellers i analysen.
 Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 12850

Mulighetene er store – men flaskehalsene er mange

Nord-Norge har gode markedsutsikter i flere næringer, men veksten møter tydelige begrensninger.

Befolkningsnedgang, boligmangel, presset kommuneøkonomi, krafttilgang, infrastruktur og kompetansemangel vil avgjøre hvor mye av potensialet som faktisk kan realiseres. Konsekvensen kan bli mer sentralisering, innad i og på tvers av regionene.

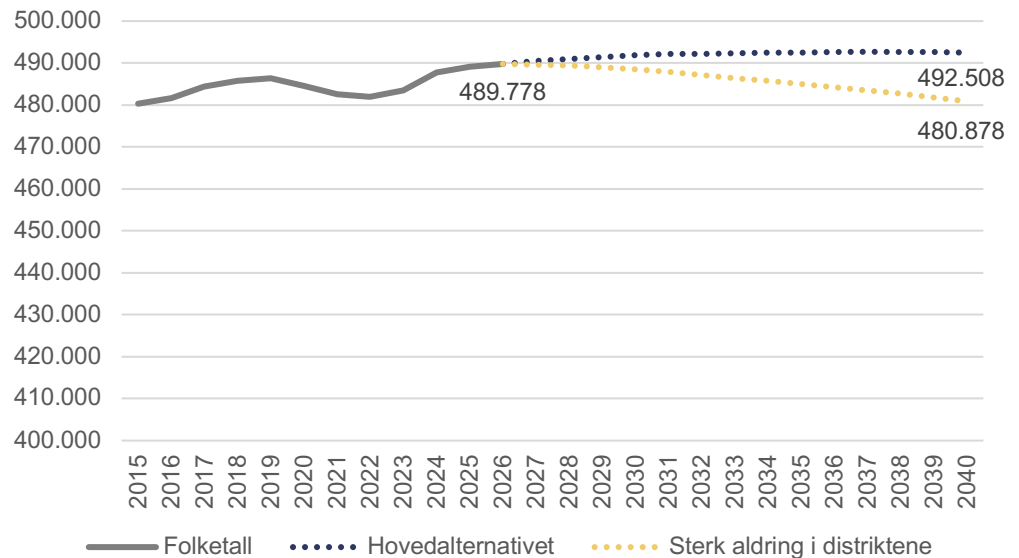
Det er både muligheter og utfordringer knyttet til å utvikle de nordnorske regionene som attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner i årene framover. Landsdelen er preget av mange distriktskommuner med aldrende befolkning og spredt bosetting. Det gjør det vanskeligere å investere i næringsaktivitet, gode velferdstjenester og andre tilbud. Samtidig finnes det muligheter for økt sysselsetting og verdiskaping i mange av regionene. Under analyserer vi virkninger av sentrale drivere og barrierer som vil påvirke utviklingen i og dynamikken mellom bosetting og sysselsetting i Nord-Norge fram mot 2040.

Færre og eldre innbyggere endrer spillereglene for hele landsdelen

Fram mot 2040 vil mange kommuner få færre innbyggere og en eldre befolkning. Det påvirker ikke bare behovet for tjenester, men også kundegrunnlag, arbeidskraft, boligmarked og muligheten til å etablere ny aktivitet.

Som følge av ulike forutsetninger om fødselstall og innflytting, spriker [prognosene for hvor mye befolkning vil endre seg i enkeltkommuner, og spesielt for distriktskommuner](#). Dette får også betydning for den samlede befolkningsprognosen. SSBs hovedalternativ tilsier en vekst på om lag 3.000 personer i Nord-Norge fram mot 2040. Dersom vi i stedet bruker SSBs scenario for sterk aldring i distriktskommunene og beholder hovedalternativet i sentrale kommuner blir det en befolkningsnedgang på omtrent 9.000 personer. Dette alternativet er omtrent på nivå med [Telemarkforsknings befolkningsframskrivinger](#) for Nord-Norge i 2040.

Figur 13 Folketallet i Nord-Norge. Folketall 2015–2026, deretter framskrevet befolkningsutvikling i to scenarier 2027–2040.

Kilde: SSB tabell 14746. Sterk aldring i distriktene legger til grunn hovedalternativene (MMMM) for kommuner med sentralitet 3 og 4 og sterk aldring (LHML) for kommuner med sentralitet 5 og 6.

Endringer i flyttemønstre, innvandring og fødselstall kan forsterke eller motvirke den forventede befolkningsnedgangen. Noen utviklingstrekk er det mulige å påvirke. Eksempelvis viser spørreundersøkelser at [nærhet til venner og familie og gode jobbmuligheter](#) er særlig viktige flyttemotiver. Det handler om å utvikle attraktive bo- og arbeidsmarkeder. Andre årsaker knyttet til flytting, som [klima og reisekostnader](#), kan være vanskeligere å påvirke.

Samlet sett er det rimelig å legge til grunn at det blir færre og eldre bosatte i Nord-Norge, hvis det ikke skjer større endringer fra utviklingstrekkene vi har observert de siste årene. Befolkningsutviklingen vil likevel være ulik innad i landsdelen. Noen kommuner vil miste innbyggere, mens andre kan få tilflytting fra andre deler av Nord-Norge.

Dynamikken mellom bosetting og sysselsetting vil derfor i mange sammenhenger være selvforsterkende, både i vekst og i nedgang. Med færre innbyggere blir det lavere etterspørsel etter lokale daglige vare- og tjenestekjøp. Samtidig kan det bli vanskeligere å etablere nye virksomheter, på grunn av mangel på både arbeidskraft og kunder.

Eksportnæringene kan holde liv i lokalsamfunn som ellers krymper

Bedrifter som skal konkurrere på verdensmarkedet er avhengige av å lokalisere seg der regionale fortrinn gjør det lønnsomt å produsere. Mange av de aktuelle fortrinnene er relativt stedbundne. Så vel naturressurser, tilgang på kraft, og spesialisert kompetanse er lite mobile og ulikt fordelt mellom regioner og land. I Nord-Norge er det særlig mange bedrifter i sjømatnæringen, reiselivet og den kraftforedlende industrien som konkurrerer på verdensmarkedet.

[Internasjonal forskning](#) fra USA og Sverige viser at positiv utvikling i eksportrettede næringer øker sysselsettingen i andre næringer. Det gir nye

muligheter for lokale leverandører til de eksportrettede bedriftene, samtidig som arbeidstakernes etterspørsel etter alt fra butikker til frisører og eiendomsmegling skaper et marked for lokal tjenesteproduksjon. Den samme sammenhengen innebærer at dersom eksportrettet aktivitet forsvinner, svekkes også grunnlaget for andre lokale arbeidsplasser. I regioner med befolkningsnedgang er tilstedeværelsen av eksportrettede næringer særlig viktige for å opprettholde både sysselsetting og grunnlaget for lokale tjenester.

Utviklingen i disse næringene avhenger av utviklingen i etterspørselen etter bedriftenes varer og tjenester på verdensmarkedet, samt hvilke fortrinn bedriftene utnytter og om fortrinnene er i endring. På denne bakgrunnen konsentrerer vi den videre analysen om næringer som enten allerede står særlig sterkt, eller som har potensial til å skape aktivitet basert på etterspørsel utenfor landsdelen.

Direkte drivkrefter og barrierer for vekst i næringslivet

I tillegg til den demografiske utviklingen er det en rekke drivkrefter og barrierer som direkte påvirker de framtreddende og de framvoksende næringene. For hver næring går vi systematisk gjennom hvordan følgende drivkrefter og barrierer vil påvirke utviklingen fram mot 2040:

- Markedsutvikling
- Geografi og naturressurser
- Energi og krafttilgang
- Teknologi og digital omstilling
- Reguleringer og rammebetingelser
- Kapitaltilgang

Sjømatnæringen vokser videre – men ikke like raskt som før

[95 prosent av all sjømat produsert i Norge blir eksportert](#) til land over hele verden. På verdensbasis har OECD og FAO anslått at det [globale konsumet av sjømat øker med om lag 12 prosent](#) fram mot 2035, i hovedsak som følge av befolkningsvekst og økt konsum i Asia. Fram mot 2035 tilsier framskrivingene at sjømatkonsumet per person øker med 2,6 prosent, som imidlertid er betydelig lavere vekst enn i det foregående tiåret da konsumet økte med 12 prosent per person.

Framskrivningene tilsier fortsatt vekst i det globale sjømatmarkedet, men veksten blir svakere enn tidligere. For nordnorske produsenter betyr det at videre vekst i større grad vil avhenge av evnen til å vinne markedsandeler, oppnå høy betalingsvilje og sikre god markedsadgang. Kvalitet, leveringssikkerhet og bærekraft kan styrke konkurransekraften, mens tollsatser og andre handelsbarrierer kan begrense mulighetene.

Norsk produksjon og videreforedling møter tollbarrierer i flere viktige markeder. Fra 2025 åpnet EU for [12 nye tollfrie kvoter for norsk sjømat](#). Samtidig møter norske varer som omfattes av USAs nye tollsatser en toll på 12,5 prosent. Norges Sjømatråd presiserer at [tollsatsen påvirker](#) eksempelvis lakseeksporten. I juli 2026 økte lakseeksporten kraftig, samtidig som at USA falt fra å være Norges nest største laksemarked i juli 2025 til en femteplass i 2026. Det kan tyde på at handelsbarrierer ikke nødvendigvis påvirker det totale eksportvolumet i altfor stor grad, men heller påvirker markedsfordelingen.

Lavere kvoter begrenser sysselsettingsveksten innen fiske og fangst

Bestandsutvikling og de fangstkvoteene myndighetene fastsetter er den mest virkningsfulle begrensningen for aktivitet knyttet til villfisk. Torskebestanden har falt kraftig fra toppnivåene rundt 2010-tallet. I 2025 ble kvoten for torskefiske redusert fra 340.000 tonn til 285.000 tonn i 2026, mens [forskere anbefalte en kvote](#) på 312.000 tonn for 2027. Kvotenedgangen er allerede synlig for i eksportstatistikken. Eksportvolumet av saltfisk, der torsk dominerer, er [redusert med 30 prosent hittil i 2026](#), mens nedgangen i verdi er begrenset til 16 prosent som følge av høyere priser. For antall sysselsatte i næringen er det likevel volum og aktivitet som betyr mest.

[Klimaendringer forskyver flere arter](#) nord- og østover. For torsk kan moderat varmere hav gi fordeler på kort sikt, men mot 2050 kan videre oppvarming bli negativ når bestanden får mindre rom til å flytte nordover og samtidig skal opprettholde lange gytevandringer. Negative effekter av lavere torskekvoter dempes av økt fangst av andre arter, herunder reker, snøkrabbe, kongekrabbe, reke og hyse. Utnyttelse av flere arter i vekst blir særlig viktig for regioner med stor andel sysselsatte innen fiskeri og fangst, som i Finnmark, Lofoten og Vesterålen. [SINTEF \(2025\)](#) peker på betydelig uutnyttet potensial i raudåte, men kommersiell oppskalering krever bedre fangstteknologi, mottak og marked.

Mer effektiv fangstteknologi kan øke produktiviteten, redusere kostnader, gi mer miljøvennlig fiske og øke utnyttelse av andre fiskearter. For fiskeri og fangst er teknologi en viktig produktivitetsdriver. Gitt dagens og framtidens kvoter er det lite som tilsier sterk vekst i sysselsettingen innen tradisjonelt fiskeri og fangst fram mot 2040. Fangstvolumene vil være begrenset av fiskebestandene, mens mer effektiv teknologi kan redusere arbeidskraftsbehovet for et gitt fangstvolum.

Havbruk har fortsatt vekstpotensial, men med strengere regulering av tillatt produksjonskapasitet

Videre vekst i havbruket er avhengig av utviklingen i tillatt produksjonskapasitet og hvor effektivt virksomhetene klarer å produsere innenfor de tillatte rammene. Havbruk har vært den viktigste driveren for veksten i den nordnorske sjømatnæringen de siste årene, og i 2024 var [salgsvolumet av oppdrettsfisk](#) for første gang større enn det for villfisk. Veksten har med andre ord vært sterk, [men avtatt noe](#) grunnet miljømessige og biologiske faktorer, særlig knyttet til lakselus.

Siden 2017 har havbruksnæringen vært regulert gjennom et [trafikklyssystem](#). Systemet er under omlegging, og [Havbruksmeldingen](#) legger opp til strengere regulering av faktisk miljøpåvirkning og dyrevelferd knyttet til lakselus, dødelighet og rømming.

Utviklingen i reguleringen og farge i trafikklyssystemet vil være avgjørende for samlet produksjonsvekst fram mot 2040. Endringene i reguleringssystemet gjør teknologi og biologiske resultater viktigere for videre produksjonsvekst. Bedrifter med bedre resultater knyttet til lakselus, dødelighet og annen miljøpåvirkning får større rom for produksjonsvekst.

Teknologisk utvikling, nye produksjonsformer og innovasjon krever samtidig betydelige investeringer. [Menons Investeringssteller 2025](#) identifiserer 44 mrd. kroner i sjømatprosjekter, hvor oppdrett utgjør størstedelen. I løpet av de siste årene er det blitt gjort flere større oppkjøp i oppdrettsnæringen. Større selskaper har bedre økonomiske forutsetninger for å gjennomføre

kapitalkrevende teknologi- og utviklingsprosjekter. Videre er oppdrettsnæringen allerede kjennetegnet av høy produktivitet og lønnsomhet, som begrenser eventuelle utfordringer med kapitaltilgang for å gjennomføre planlagte investeringer i havbaserte anlegg. Likevel svarer rundt 8 prosent av aktørene i Sjømat Norge i en [spørreundersøkelse](#) at tilgang på kreditt og finansiering er en stor utfordring, og en tredel har avlyst eller utsatt planlagte investeringer på grunn av manglende finansiering.

Investeringsstilleren viser en økning knyttet til kapitalintensivt landbasert oppdrett. Landbaserte anlegg reduserer utfordringer knyttet til spredning av lus og negative konsekvenser for miljøet. Rundt 95 prosent av vannet kan resirkuleres, men produksjonsformen [stiller høye krav til vannkvalitet, teknisk kompetanse og drift](#). Tillatelser til landbasert oppdrett av laks, ørret og regnbueørret tildeles løpende, vederlagsfritt og uten antallsbegrensning, og [omfattes ikke av trafikklyssystemet](#).

Opprett av andre fiskearter enn laks og ørret kan være en kilde til vekst. Torsk er den mest aktuelle nye fiskearten i kommersielt oppdrett, og er i vekst på Vestlandet. [Havforskningsinstituttet](#) har vurdert at torskeoppdrett gir moderat til lav risiko for påvirkning av kysttorsk. Torskeoppdrett kan være et mulig vekstområde på 10–15 års sikt, men ikke i de nærmeste årene. Oppdrett av nye arter og på land innebærer å utvikle nye produksjonsmetoder, og investeringene er derfor forbundet med større risiko enn tradisjonelt oppdrett. Havbruksnæringen som helhet har likevel gode forutsetninger for å skaffe kapital til nye investeringer.

Fiskefôr er blitt en viktig norsk prosessindustri og en strategisk innsatsfaktor for videre havbruksvekst. [SINTEF](#) viser at over 90 prosent av dagens fôråvarer er importert. Myndighetene har mål om at 25 prosent av råvarene til norsk oppdrettsfisk skal være norske og bærekraftige innen 2034. Nye råvarer, som restråstoff, raudåte, mikroorganismer, kan derfor skape ny industri. Nærhet til oppdrettsanleggene gir Nord-Norge en strukturell lokaliseringsfordel i fôrindustrien. På 10–15 års sikt er det rimelig å vente moderat vekst i fôrvolumet i tråd med havbrukets produksjonsutvikling. Hvis målet om økt norsk fôrproduksjon skal nås, innebærer det likevel sterkere vekst i norsk produksjon av nye fôringredienser.

Fiskeindustrien må skape mer verdi av mindre råstoff

Fiskeindustrien er mer utsatt for kvotefall enn fiskeflåten, fordi råstoffkostnaden stiger når volumene faller. [Kunnskapsbanken](#) beskriver allerede permitteringer og lavere aktivitet i fiskeindustrien i 2025, samtidig som prisene på fersk torsk lå 32–47 prosent over året før. Dette illustrerer hvordan lavere kvoter kan slå sterkere ut i aktiviteten på land enn i fiskeflåten, der høyere priser kan i større grad kompensere for lavere volum.

Industriens motstrategi er søke å oppnå høyere verdi per kilo, enten i form av bedre kvalitet, mer helårlig produksjon, automatisering, utnyttelse av restråstoff og/eller mer bearbeiding. Økt bruk av teknologi og automatisering kan gi svakere sysselsettingsvekst, selv om produksjonen opprettholdes og øker. Størst potensial for vekst i bearbeiding har produksjonssteder som bearbeider flere arter og er knutepunkter for logistikk. Vesterålen/Lofoten, Senja/Tromsø-regionen, Hammerfest/Alta-området og flere Helgelandskommuner har gode muligheter til å opprettholde eller øke samlet sjømatforedling.

En større andel av veksten i sjømatindustrien kan derfor komme fra havbrukssiden, eller ved å søke mot nye markeder. Nordnorsk lakseproduksjon gir et stort og mer forutsigbart råstoffgrunnlag enn villfisk, og investeringer i slakting, filetering, restråstoff og ingredienser kan flytte mer verdiskaping nær produksjonsstedene. Utviklingen avhenger likevel av markedsadgang og at automatisering kompenserer for høyt norsk kostnadsnivå.

Reiselivet kan vokse – hvis lokalsamfunnene tåler det

Reiselivet er blant næringene som har vokst raskest i Nord-Norge de siste årene, og veksten har vært særlig sterk i enkelte destinasjoner som Tromsø, Lofoten og nærliggende områder. Framover vil utviklingen særlig avhenge av fortsatt internasjonal etterspørselsvekst, tilgjengelig transportkapasitet og hvor mye ytterligere turistvekst natur og lokalsamfunn kan håndtere. Framtidige reguleringer vil også forme omfanget og innretningen av videre vekst.

Internasjonale reiselivstrender har stor betydning for utviklingen i reiselivet. Framskrivninger fra [Deloitte og Google](#) (2024) og [BCG](#) (2025) tilsier fortsatt betydelig vekst i global turisme det neste tiåret, og mange turister etterspør naturopplevelser. Etterspørselsveksten drives særlig av flere turister fra framvoksende økonomier i Asia. [Verdens turismeorganisasjon](#) (UN Tourism) påpeker at økonomisk usikkerhet, høye reisekostnader og geopolitisk uro kan dempe veksten framover. Det er likevel sannsynlig at Nord-Norge fremdeles vil oppfattes som en trygg og attraktiv destinasjon. [Innovasjon Norge sin turistundersøkelse](#) viser at hele 84 prosent av turistene som besøker Norge vil oppleve natur og utendørsaktiviteter. Naturgrunnlaget gir dermed landsdelen gode forutsetninger for å ta videre del i økt turisme. [Klimaendringer](#) kan også påvirke reiselivet i landsdelen. Varmere klima rundt i verden kan gjøre Nord-Norge relativt mer ettertraktet. Samtidig kan mer nedbør og mindre snø i regionen svekke enkelte reiselivsaktiviteter.

Hvor mye av den økte etterspørselen som kan realiseres avhenger samtidig av tilgjengeligheten til reisemålene. Lange avstander gjør reiselivet mer avhengig av flytilbudet og kapasitet ved lufthavnene. Dette er allerede blitt en aktuell begrensning i Tromsø, der trafikken har vokst betydelig som har ført til planlegging av ytterligere utvidelse av Tromsø lufthavn. Dersom den internasjonale etterspørselen fortsetter å vokse, kan kapasiteten ved lufthavnene og utviklingen i flyrutetilbudet i større grad bli en begrensning for hvor mye av veksten som kan realiseres. Investeringer i kapasitet og flere forbindelser kan samtidig åpne for videre vekst og påvirke hvilke destinasjoner i som får størst del av etterspørselen.

Også lokalsamfunnene kan oppleve uønsket press når turismen vokser for raskt. Mens hotellene har opplevd kapasitetsutfordringer i høysesonger, har korttidsutleie åpnet for lønnsom utnyttelse av private boliger, hybler og fritidsleiligheter. I Tromsø omsatte [AirBnB-utleie](#) for 665 millioner kroner i 2024, mer enn en dobling fra året før, mens omsetningen i Lofoten var 338 millioner kroner. I Tromsø kommune [økte gjennomsnittlig leiepris](#) med 8,6 prosent fra første kvartal 2025 til første kvartal 2026, til rundt 15 400 kroner per måned. Samtidig gir korttidsutleie gevinster til boligeierne og skattebidrag til kommunen, men reduserer tilbudet av boliger til langtidsleie. Dersom både turisme og korttidsutleien fortsetter å vokse, kan konkurransen mellom boliger til fastboende og turistovernatting bli enda større i de mest besøkte områdene. Det kan resultere i regulering i korttidsutleie, som kan være en driver for økt turistkapasitet og en framtidig regulatorisk barriere for videre vekst.

Tromsø kommunes [Tåleevneanalyse](#) og en [innbyggerundersøkelse](#) gjennomført i Lofoten tyder på at belastningen fra reiselivet nærmer seg et metningspunkt, og at utviklingen derfor kan bli møtt med reguleringer og tiltak. Utviklingen i Tromsø og Lofoten viser at videre vekst i de mest besøkte områdene i større grad kan møte begrensninger knyttet til bolig, infrastruktur og natur. Ett eksempel er at noen kommuner nå kan innføre turistskatt ([lov om besøksbidrag](#)), som er en avgift på 3 prosent av overnattingsprisen øremerket til å finansiere reiselivsrelaterte fellesgoder.

Reguleringen kan gi grunnlag for bedre finansiering av enkelte fellesgoder som er viktig for reiselivet, men vil samtidig øke kostnaden ved å besøke reisemålet. [Miljødirektoratets scenarioanalyse](#) peker samtidig på at tilrettelegging for reiselivet i form av arealbeslag og nedbygging er den viktigste negative påvirkningen på naturen, og gir mer varig slitasje enn fra ferdsel. Videre kapasitetsutbygging for å møte vekst kan derfor svekke naturgrunnlaget deler reiselivet bygger på.

Flere har også tatt til orde for mer regulering av guiding av turister i sårbar natur og turisttransport til sjøs. Begrunnelsen er dels for å unngå naturslitasje og sikre næringsgrunnlag til lokale reiselivsaktører. Det norske [Reisemålutvalget](#) anbefalte f.eks. i 2023 å endre verneforskriftene i verneområder slik at det kan settes vilkår om sertifisering av organisert guidevirksomhet, samt stille kompetansekrav til enkelte reiselivsbedrifter.

I tillegg til reguleringer og tiltak er ett mulig grep investeringer i transport, overnatting og aktiviteter som kan bidra til å spre turiststrømmene til flere kommuner og områder. Dette vil kunne redusere presset og samtidig fordele verdiskapingen bredere. Spredning kan bidra til å forsterke de positive effektene av reiselivet, samtidig som de negative konsekvensene på pressede områder dempes. En mer balansert fordeling av turismen over sesonger og mellom regioner er et sentralt hensyn i en bærekraftig reiselivsutvikling. En spørreundersøkelse om kapitaltilgang tyder samtidig på at det er krevende for reiselivet å gjennomføre investeringer. [12 prosent oppgir at tilgang på kreditt og finansiering er en stor utfordring](#), og mer enn 30 prosent har avlyst eller utsatt planlagte investeringer på grunn av manglende finansiering de siste fem årene.

En kombinasjon [av høy etterspørsel og kapasitetsbegrensninger kan føre til høyere priser i reiselivet](#). Det er et positivt bidrag til økt lønnsomhet og verdiskaping i næringen. Samtidig vil høyere priser og kapasitetsbegrensninger alt annet lik resultere i noe lavere sysselsettingsvekst.

Forsvarsløftet gir aktivitet, men ikke automatisk bosetting

De siste årene er trusselbildet mot Norges trygghet forverret, og det øker behovet for ressurser til forsvar, sikkerhet og beredskap. De kommende årene legger til rette for en [kraftig opprustning i nord](#). Opprustningen innebærer nye investeringer i forsvarsbaser og utstyr, og flere ansatte i forsvaret. Samtlige av Forsvarets baser i nord skal holdes operative, og det er særlig lagt opp til nye anlegg og utvidet aktivitet i Sør- og Midt-Troms, Ofoten, Bodø og i Finnmark.

[Halvparten av alle leveransene til Forsvarsbygg](#) i Nord-Norge kommer fra leverandører i landsdelen. Fram mot 2036 gir opprustningen økt etterspørsel etter bygge- og anleggstjenester i disse regionene. Uavhengig av leverandør vil det faktiske arbeidet foregå på lokasjon i Nord-Norge. På lenger sikt er likevel bygge- og anleggsaktiviteten forbigående.

Øvrig materiell og leveranser til Forsvaret er historisk i mindre grad produsert av nordnorske leverandører. Hvor stor del av forsvarssatsingen som gir økt aktivitet i det lokale næringslivet vil derfor avhenge av leverandørkapasiteten. Lokale bygg- og anleggsbedrifter har et fortrinn ved at arbeidet må utføres lokalt i regionen, mens det er mer nasjonal og internasjonal konkurranse etter spesialisert materiell, teknologi og andre leveranser. Dersom nordnorske virksomheter utvikler kapasitet og kompetanse til å konkurrere om en større del av dette markedet, kan den økte etterspørselen fra Forsvarssatsingen tilfalle flere lokale virksomheter.

[Forsvarets langtidsplan](#) legger opp til en samlet økning i personell på 22.900 personer. 4.600 er faste ansatte og resten er vernepliktige og reservister. Blant annet skal Hæren utvides med brigader i Troms og Finnmark. Basert på tilgjengelig informasjon har vi anslått at rundt 1.850 av de faste ansatte vil ha arbeidssted i Nord-Norge, der flest blir lokalisert i Midt-Troms.

Flere ansatte i Forsvaret kan bidra positivt til befolkningsutviklingen. [40 prosent av militært ansatte ukependler](#) til sitt arbeidssted i Nord-Norge, der en betydelig andel pendler fra Sør-Norge. Effekter på bosettingen dempes derfor av at en del ansatte i Forsvaret velger å bosette seg andre steder enn i nærhet til arbeidsplassen. Hvor stor del av personellveksten som fører til økt bosetting vil blant annet avhenge av sentralitet, boligtilbud og arbeidsmarkedet for medflyttere. FFI viser at pendlingen er høyere ved mindre sentrale tjenestesteder, mens tilbøyeligheten til å flytte til tjenestestedet generelt er lav.

Mer effektiv transportinfrastruktur som knytter forsvarsbasene til mer sentrale områder internt i Nord-Norge, kan bidra til at flere velger å pendle internt i Nord-Norge. [Med en ny innfartsvei til Tromsø](#) gjennom Østre-Malangen korridoren vil reisetiden mellom Tromsø og Bardufoss reduseres med rundt 45 minutter, samtidig som at reisetiden fra Tromsø til Narvik reduseres til to timer og 40 minutter.

Kunstig intelligens kan spare arbeidskraft, men krever mer kraft

Framover påvirkes IKT-tjenestene særlig av økt digitalisering og bruk av kunstig intelligens (KI), tilgangen på spesialisert kompetanse og utviklingen av digital infrastruktur. [KI har størst potensial i kontor- og kunnskapsintensive yrker](#), der arbeidet i stor grad foregår digitalt. Konsekvensen er at det kan frigjøres arbeidskraft fra disse oppgavene, som over tid kan flyttes over til andre sektorer med knapphet på arbeidskraft. Det kan være en stor gevinst i regioner der det allerede er eller forventes økende mangel på arbeidskraft. I hvilken grad dette kan bidra til å avhjelpe arbeidskraftmangel i andre sektorer, vil blant annet avhenge av kompetanse og muligheter for omstilling. En del av omstillingen vil også skje ved at unge tilpasser sine utdanningsvalg til den informasjonen de har om arbeids- og karrieremuligheter.

Den største betydningen av KI kan komme gjennom bruk av teknologien i andre næringer. [Omtrent halvparten](#) av norske IKT-spesialister arbeider allerede utenfor selve IKT-næringene, og behovet for digital kompetanse påvirkes derfor av digitaliseringen i hele arbeidslivet. Regjeringens [nasjonale digitaliseringsstrategi](#) trekker blant annet fram energi, havbruk og maritime næringer som områder hvor KI kan gi produktivetsgevinster, alle næringer som er framtrepende i landsdelen.

Bruk av KI øker behovet for datasenterkapasitet. Tilgang på billig fornybar energi, kjølig klima og industriarealer gjør Nord-Norge til attraktiv lokasjon for

nye datasentre. Nscale har datasenter i Glomfjord, og samarbeider med Aker om et nytt stort datasenter i Narvik. Det finnes også planer om nye datasentre blant annet i Fauske og Rana-området.

Tilgangen på kraft begrenser imidlertid hvor nye datasentre kan etableres. I april 2026 innførte [Statnett](#) en midlertidig stopp i nye reservasjoner til større industriforbruk nord for Svartisen. Statnett legger til grunn at samlet forbruk i området kan øke med rundt 60 prosent i løpet av en tiårsperiode, og har vurdert at kraftnettet ikke har kapasitet til verken allerede reservert forbruk og fremtidig vekst i forbruk. Kraftproduksjon og nettkapasitet kan dermed bli en direkte begrensning for hvor mye av veksten, både for datasentre og industri som kan realiseres i landsdelen fremover.

Kraftoverskuddet er Nord-Norges industrifortrinn – men overskuddet faller framover

Framover vil utvikling av kraftforedlende industri særlig avhenge av etterspørselen i internasjonale markeder, tilgang på kraft til konkurransedyktige priser og tilstrekkelig nettkapasitet.

Statnett sin [områdeplan](#) fra 2025 trekker fram at det på Helgeland og Salten er store ambisjoner om å utvikle ny industri og videreutvikling av eksisterende virksomheter. Det er forespurt nettkapasitet tilsvarende en firedobling av dagens strømforbruk.

Kraftforedlende industri er energiintensivt, og tilgang på kraft i landsdelen til konkurransedyktige priser er viktig for produktiviteten. Kraftprisene har de siste årene vært [betydelig lavere i Nord-Norge enn i Sør-Norge](#). Forskjellene forklares blant annet av overføringsbegrensninger mellom landsdelen og et kraftoverskudd i nord, og har gitt industrien i Nord-Norge et kostnadsmessig fortrinn. Lavere kraftpriser representerer samtidig et fortrinn som er knyttet til dagens kraftbalanse og nettkapasitet, og som kan endres dersom produksjon, forbruk og overføringskapasitet utvikler seg annerledes framover.

I [Langsiktig kraftmarkedsanalyse](#) legger NVE til grunn en fortsatt positiv kraftbalanse mot 2050. Gjennomsnittlige kraftpriser forventes fortsatt å være lavere enn resten av landet, men er følsomme for utvikling i industriforbruk og ny kraftproduksjon, eksempelvis dersom vindkraftutbygging blir lavere enn lagt til grunn av NVE. [Kraftoverskuddet kan forsvinne allerede innen 2030](#) hvis nye industrietableringer realiseres, uten at kraftproduksjonen øker tilsvarende.

Den grønne omstillingen trekker samtidig etterspørselen opp etter flere av materialene som nordnorsk prosessindustri produserer. [IEA](#) anslår en betydelig økning i etterspørselen etter aluminium, mens Joint Research Centre peker på at videre vekst i utnyttelse av solenergi vil øke etterspørselen etter råmaterialer fram mot 2030 og 2050. Samtidig vil strengere klima- og miljøkrav øke behovet for investeringer i retning mer utslippsvennlige produksjonsprosesser.

Omstillingsbehovet er tydelig. I 2020 stod prosessindustrien for om lag 23 prosent av samlede norske klimagassutslipp. «[Grønt industriløft](#)» peker på at dagens utslippsnivå ikke er forenlig med et framtidig lavutslippssamfunn. Videre utslippskutt krever blant annet nye produksjonsformer, alternative innsatsfaktorer og håndtering av CO₂, som er kapitalkrevende og kan lede til lange prosesser til kommersiell drift.

At prosessindustrien konkurrerer i internasjonale markeder bidrar til økt produktivitet, men gjør samtidig næringer sårbare for forskjeller i klima- og energipolitikk mellom land og regioner. Dersom norske produsenter får høyere utslipps- eller energikostnader enn konkurrentene, kan investeringer og produksjon flyttes til land med svakere klimaregulering. Risikoen for karbonlekkasje gjør derfor trolig utvikling i norske og europeiske betingelser viktig for konkurransekraften framover.

Produktivtetsvekst og mer effektiv energibruk blir derfor trolig viktige forutsetninger for at industrien i Nord-Norge skal kunne kombinere strengere klima- og miljøkrav med videre produksjonsvekst og internasjonal konkurranse.

Økt etterspørsel etter mineraler kan gi ny gruveaktivitet

Landsdelen har betydelige mineralressurser. Som følge av investeringer i så vel nye energikilder, batterier og minnebrikker øker etterspørselen etter industrimineraler og flere metaller. Fornyelse av byrom og investeringer i samferdsel øker etterspørselen etter naturstein og byggevarer som pukk, sand og grus. Framover kan den grønne og digitale omstillingen, kombinert med økt oppmerksomhet rundt forsyningssikkerhet og styrking av verdikjeder, øke etterspørselen etter flere mineraler fra Nord-Norge.

[NGUs kartlegging](#) av mineralressursene i Nordland, Troms og Finnmark peker på potensial for forekomster av metaller og mineraler som kobber, nikkel, jern og gull. [Norges mineralstrategi](#) trekker fram at mineralske ressurser inngår i en lang rekke verdikjeder som er essensielle for nesten all produksjon, verdiskapning og arbeidsplasser.

Dette har ført til at det i de senere år er blitt aktuelt med gjenåpning av aktiviteten i flere gruveområder. I Finnmark er Nussir-prosjektet i Kvalsund kommet langt i utviklingen, og er gitt grønt lys for å begynne kobberutvinning allerede i 2027. I Sør-Varanger arbeider Grangex samtidig med å gjenåpne jernmalmgruven Sydvaranger. Regjeringen peker på begge prosjektene som høyst aktuelle, og viktige for å skape ny aktivitet i landsdelen. I tillegg arbeides det for å gjenåpne Sulitjelma i Nordland for kobber- og sinkutvinning. Prosjektet er likevel på et tidligere stadium enn Nussir og Sydvaranger, og det er større usikkerhet om og når produksjon kan realiseres.

Hvor mye av bergverksaktiviteten som faktisk kan realiseres mot 2040 avhenger av mer enn forekomsten av mineraler. Gruveprosjekter er kapitalintensive, har lange utviklingsløp og er sensitive for råvarepriser. Framtidig utvikling vil derfor trolig avhenge av om noen få større prosjekter kommer i drift, og om dette kan videre styrke fortrinn for bergverksdrift i landsdelen.

Gjennombrudd for romnæring i Nord-Norge

Romnæringen er et strategisk satsningsområde for Norge, og har hatt en betydelig vekst siden etableringen på Andøya, og i Tromsø og Svalbard. Den sterke sysselsettingsveksten på Andøya etter etableringen av oppskytingsbasen illustrerer at investeringer i romnæringen kan gi lokale arbeidsplasser, og bidra til ytterligere vekst.

Den [sikkerhetspolitiske utviklingen](#) trekker i retning av økt etterspørsel etter rombasert overvåking, satellittkommunikasjon, oppskytingskapasitet og samarbeid med andre land. Økende militær og sivil avhengighet av satellitter

kan dermed gi grunnlag for videre aktivitet knyttet til oppskyting og tilhørende teknologitjenester i landsdelen.

Store havområder, arktisk klima og lange avstander gjør aktiviteten særlig relevant i landsdelen. Regjeringen vil utvikle norsk romvirksomhet, og trekker fram miljøer i Tromsø og Svalbard, eksempelvis et arktisk [ESA-senter i Tromsø](#). Etableringen av et arktisk ESA-senter i Tromsø kan styrke tilgangen på internasjonale forskningsprosjekter og romrelaterte investeringer i landsdelen. Tettere samarbeid med ESA kan også gi økt aktivitet andre steder i Nord-Norge, blant annet på Andøya, dersom flere forsknings- og satellittprosjekter benytter den etablerte oppskytingskapasiteten der. Romnæringen ventes først og fremst å bidra gjennom høykompetansearbeidsplasser, teknologimiljøer og kunnskapsutvikling. Antall arbeidsplasser direkte og indirekte knyttet til romaktiviteten kan øke mye, men vi venter ikke at romøkonomien vil prege arbeidsmarkedet som helhet fram mot 2040.

Framover vil den regionale effekten av romsatsingen avhenge av om aktiviteten også bidrar til utvikling av nye leverandører og teknologimiljøer. Andøya Space har blant annet etablert seg i Bodø, samtidig som samarbeid med større aktører som Kongsberg Defence & Aerospace kan styrke aktiviteten i landsdelen. Dette kan bidra til at veksten i romnæringen fram mot 2040 sprer seg til flere deler av Nord-Norge enn dagens tyngdepunkter på Andøya og i Tromsø, i tillegg til å gi ytterligere vekst i allerede etablerte områder.

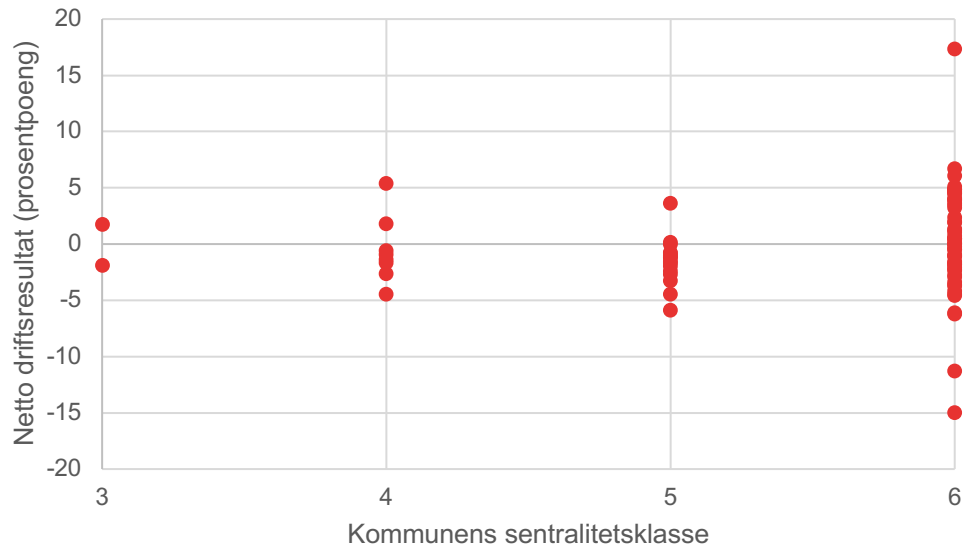
Arbeidskraften flytter dit jobb, bolig og hverdagsliv henger sammen

Kommuneøkonomi, boligmarked og infrastruktur påvirkes av befolknings- og næringsutviklingen, men påvirker også selv mulighetene for bosetting og sysselsetting. Tilgang på boliger, tjenester og infrastruktur har betydning for hvor attraktivt det er å bo og arbeide, og dermed for hvor næringslivet har tilgang på arbeidskraft.

Strammere kommuneøkonomi kan svekke lokalsamfunnenes bærekraft

Kommuneøkonomien er presset flere steder. Mer enn halvparten av kommunene har hatt underskudd i kommuneregnskapet de siste tre årene. Per 29. september 2026 står også 13 av 80 kommuner på [ROBEK](#)-listen. Variasjonen mellom kommunene er likevel stor. Fordelt på kommunenes sentralitetsklasse er det mest slående at det er særlig stor variasjon blant de minst sentrale kommunene. Her finner vi både kommunene med høyest overskudd i Lurøy og Lavangen og de med størst underskudd i Moskenes og Bø. Blant de mer sentrale kommunene er variasjonen mindre, men fortsatt et flertall som har hatt underskudd de siste årene.

Figur 14 Netto driftsresultat i prosentpoeng i nordnorske kommuner, fordelt på kommunens sentralitetsklasse. Gjennomsnitt for 2024 og 2025.

Kilde: [SSB-tabell 12143](#).

Kommunenes inntekter kommer hovedsakelig fra skatteinntekter fra innbyggere og bedrifter i kommunen og rammetilskudd fra staten. Mange kommuner har også [inntekter fra næringsvirksomhet som bruker lokale naturressurser](#). Kraftkommuner kan ha betydelige merinntekter fra konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, naturressursskatt og eiendomsskatt, mens vindkraft gir produksjonsavgift. Store industri- og petroleumsanlegg kan også gi eiendomsskatteinntekter til kommunene. I 2025 mottok 61 av kommunene i Nord-Norge inntekter fra [Havbruksfondet](#). Ni av de nordnorske kommunene på ROBEK-listen fikk overføringer fra Havbruksfondet i 2025. Merinntekter er dermed ikke en garanti for økonomisk balanse i kommunene.

Kommunenes langsiktige handlingsrom avhenger ikke bare av størrelsen på inntektene i dag, men også av hvor varige de er. Dersom kommune selger seg ut av eierskap til kraftanlegg, infrastruktur eller andre inntektsgivende eiendeler vil bruk av salgsinntekter til investeringer uten tilsvarende avkastning redusere det økonomiske handlingsrommet over tid.

Framover vil presset på kommuneøkonomien øke, særlig som følge av store ressursbehov i kommunale helse- og omsorgstjenester. Samtidig kan skatteinntektene falle, på grunn av færre sysselsatte som er bosatt i en del kommuner. Utfordringer knyttet til kommuneøkonomi blir derfor størst i en del mindre distriktskommuner med fallende befolkning. Motsatt vil kommuner som opplever vekst i lokalt næringsliv og som er attraktive bosteder få relativt større handlingsrom i sine budsjetter. Utviklingen i kommuneøkonomien blir på denne måten i stor grad en konsekvens av utviklingstrekkene som er beskrevet tidligere, men påvirker samtidig kommunenes mulighet til å tilby tjenester og legge til rette for videre utvikling.

Større press på økonomien kan få konsekvenser for [hvordan kommunene kan og bør organisere sin tjenesteproduksjon](#). Små kommuner kan møte utfordringene med økende bruk av interkommunale samarbeid for å dekke behovene for arbeidskraft og kompetanse i tjenesteproduksjonen. Slike samarbeid er allerede utbredt i både [Nordland](#), [Troms](#) og [Finnmark](#). Et annet

mulig tiltak er å ta i bruk rotasjonsordninger med pendlerturnus, særlig for å dekke behov for spesialisert kompetanse. Slike rotasjonsordninger er allerede [forsøkt for fastleger](#) i en del kommuner, og kan bli eventuelt bli et aktuelt tiltak for andre yrkesgrupper. En tredje mulighet er at det skjer endringer i kommunestrukturen, ved å slå sammen kommuner.

De ulike tiltakene vi har beskrevet over vil påvirke hele kommuner, men også de forskjellige tettstedene innad i kommuner. Kartlegginger av interkommunale samarbeid viser at [små kommuner er avhengige av kapasiteten i større vertskommuner](#). Sentrale funksjoner og arbeidsplasser i tjenesteproduksjonen vil da sentraliseres mot tettsteder i de større kommunene. Samme type effekt vil oppstå ved kommunesammenslåinger. Bruk av rotasjonsordninger bidrar på én side til å dekke behov for nødvendig tjenesteproduksjon i en kommune, men det vil ikke bidra til direkte bosetting av de sysselsatte. Derimot kan kommunen bli mer attraktiv for andre innbyggere, fordi det opprettholder et lokalt tjenestetilbud som ellers ville blitt sentralisert til større tettsteder i kommunen. Konsekvensene av denne type tiltak kan dermed være at kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen styrkes, men enkelte tettsteder og lokalsamfunn vil samtidig forvitte.

Boligmangelen kan stoppe vekst før arbeidsplassene gjør det

Befolkningsutviklingen og boligmarkedet påvirker hverandre, og boligmangel kan gjøre at arbeidsplasser ikke blir besatt, selv der næringene vokser. Befolkningsvekst øker etterspørselen etter boliger, samtidig som tilgangen på egnede boliger påvirker muligheten til å bli boende eller flytte til en region. Et velfungerende boligmarked er derfor viktig for tilgangen på arbeidskraft. Dersom boligtilbudet ikke holder tritt med behovet, kan boligmangel begrense både rekruttering og næringsutvikling.

Boligbyggingen følger ikke boligbehovet

Boligbyggingen har utviklet seg svakere i Nord-Norge enn i resten av landet, og nedgangen i igangsettingen [var dobbelt så sterk som på landsbasis i andre kvartal 2026](#). Høye byggekostnader, økt rentenivå og lave boligverdier gjør at det er blitt krevende å bygge lønnsomt i distriktene. Boligbyggingen konsentreres til sentrale områder med høyere salgspriser. I byene bremses byggingen av tidkrevende reguleringsprosesser og tomtmangel. I distriktene kan resultatet bli en negativ spiral der boliger [i mindre grad bygges, oppgraderes eller vedlikeholdes](#). Konsekvensen blir økende boligmangelen for både potensielle tilflyttere og for personer som ønsker å endre boligstandard.

Samtidig kan boligbehovet øke uten tilsvarende befolkningsvekst. Husholdningene har blitt mindre, og en aldrende befolkning endrer hvilke boliger som etterspørres. [Prognoser](#) tilsier at boligmassen i Nord-Norge øker med 15.000 boliger fram mot 2050, mens befolkningen ventes å øke med 2.500 personer i samme periode. Svak befolkningsvekst betyr ikke nødvendigvis svak etterspørsel etter nye boliger.

Næringsutviklingen øker presset på boligmarkedet enkelte steder

Boligbehovet påvirkes også av hvilke næringer som vokser og hvordan arbeidskraften brukes. Flere av næringene skaper boligbehov som ikke nødvendigvis følger den langsiktige befolkningsutviklingen.

Reiselivet påvirker boligmarkedet. Ved at økt lønnsomhet ved korttidsutleie trekker boliger ut av det ordinære markedet og er blitt en utfordring for områder med mye turisme. Vekst i reiselivet kan dermed både øke behovet for

arbeidskraft som trenger boliger, og samtidig føre til at eksisterende boliger leies ut til turister i stedet for til arbeidstakere.

Forsvarets opptrapping gir en annen utfordring. Nye stillinger kan skape behov for mange boliger på relativt kort tid på steder der boligbyggingen og omsetningen er begrenset. Forsvaret har alt meldt om [akutt boligmangel](#), blant annet i Garnisonen i Porsanger og i Kirkenes.

Fiskeri, fiskeindustri, reiseliv og deler av industrien har i tillegg behov for midlertidig arbeidskraft. Sesongvariasjoner kan gi stor boligetterpørsel i deler av året, også på steder uten befolkningsvekst.

Boligmarkedets betydning for framtidig næringsutvikling

I en [undersøkelse blant bedrifter i distriktskommuner](#) svarte 25 prosent at mangel på egnede boliger var den viktigste årsaken til rekrutteringsproblemer. [Flere steder står bedrifter med ledige stillinger uten egnede boliger å tilby](#). Enkelte arbeidsgivere prøver å løse dette ved å [kjøpe, leie eller bygge boliger til egne ansatte](#).

Boligtilbudet kan dermed bli en flaskehals for utviklingen i næringer som ellers har potensial til å opprettholde eller øke aktiviteten. Utfordringen er ikke nødvendigvis mangel på arbeidsplasser, men om arbeidstakerne som trengs kan finne et egnet sted å bo.

Det er etablert virkemidler med formål om å tilrettelegge for økt boligbygging. Ett eksempel er Husbankens [lån til boligprosjekter i distriktskommuner](#), der panteverdien er lavere enn byggekostnaden. I 2025 delte Husbanken og Distriktsenteret dessuten ut [21 millioner kroner i tilskudd](#) til 25 forsøksprosjekter som skal prøve ut nye boligkonsepter og samarbeidsformer i distriktskommuner.

Sårbar infrastruktur kan bli et hinder for både vekst og beredskap

Fysisk og digital infrastruktur er deler av [samfunnets kritiske funksjoner](#). Tilgjengelig infrastruktur påvirker alt fra sikkerhet og beredskap til næringsaktivitet og fritidsreiser for de som bor i et område.

En stor del av [verdiskapingen i det nordnorske næringslivet skjer i transportintensive næringer](#), som sjømat, kraftforedlende industri og reiselivet. Alle disse næringene har potensial for videre vekst, men veksten kan dempes dersom det ikke er mulig å effektivt transportere varer og personer innad i og ut av landsdelen. Næringslivet har behov for en kombinasjon av både på land, til sjøs og i luften, og det er behov for investeringer for å unngå at de nevnte næringene og andre får infrastrukturelatterte utfordringer på sikt. Siste utvidelse av Tromsø lufthavn ble ferdigstilt i 2024, men allerede er det behov for mer kapasitet på grunn av veksten i reiselivet.

På grunn av få og sårbare transportakser er transportevnen i Nord-Norge identifisert som en [kritisk sårbarhet](#) ved et krigs- eller krisescenario. [Opprustningen av Forsvaret aktualiserer flere infrastrukturprosjekter](#) som gir økt transportevne, for eksempel oppgradering av Ofotbanen, Narvik Havn, Østre-Malangen korridoren mellom Tromsø og Indre Troms og E12 fra Rana mot Sverige og Finland.

Investeringer i infrastruktur gir direkte positive virkninger for leverandørene som engasjeres i prosjektene. Mer effektiv og sikker infrastruktur tilrettelegger for både næringsaktivitet og bosetting. Den isolerte [effekten på](#)

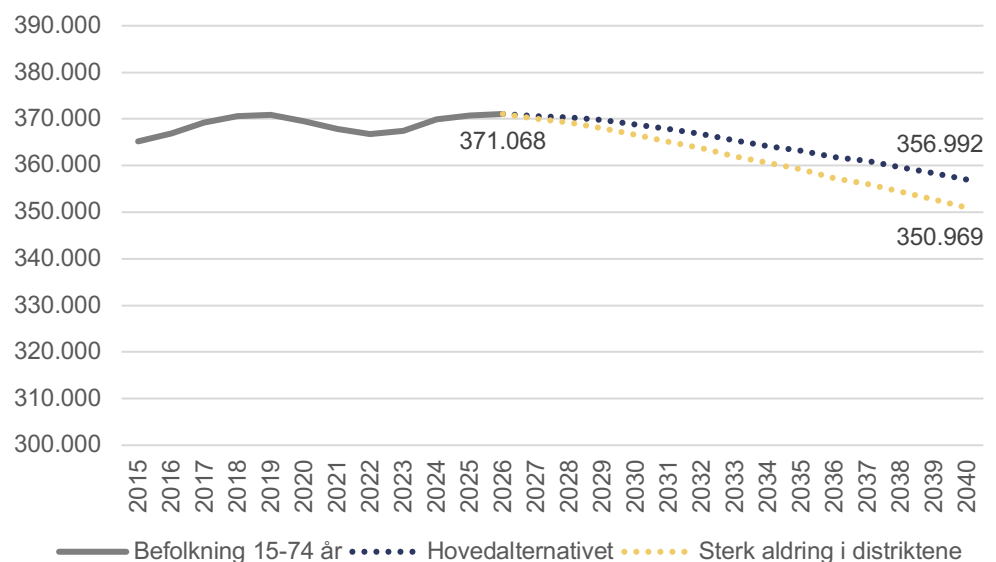
[næringsutvikling og bosetting er likevel usikker](#), og påvirkes samtidig av mange andre forhold enn effektiv transport.

Kampen om kompetansen blir hardere enn kampen om kapitalen

Tilgang på arbeidskraft med relevante kompetanse er en forutsetning for alle typer næringsvirksomhet. Tilgangen avhenger av to sentrale dimensjoner; antall personer i arbeidsfør alder som er tilgjengelige for arbeid og hvilken kompetanse disse personene besitter.

Framover er antall innbyggere i arbeidsfør alder ventet å falle raskere enn samlet befolkning, som følge av den aldrende befolkningen. Det taler for at den relative knappheten på arbeidskraft i Nord-Norge tiltar framover. Avhengig av hvilket scenario vi benytter faller befolkningen mellom 15–74 år fra 371.000 i 2026 til mellom 351.000 og 357.000 personer i 2040.

Figur 15 Befolkning 15–74 år i Nord-Norge. Historisk utvikling 2015–2026, deretter framskrevet befolkningsutvikling i to scenarier 2027–2040.

Kilde: SSB tabell 14746. Sterk aldring i distriktene legger til grunn hovedalternativene (MMMM) for kommuner med sentralitet 3 og 4 og sterk aldring (LHML) for kommuner med sentralitet 5 og 6.

Den andre dimensjonen avhenger av om de tilgjengelige arbeidstakerne har kompetanse som stemmer overens med den kompetansen næringslivet i landsdelen etterspør.

Næringslivets kompetansebehov påvirkes av endringer i næringsstrukturen og av endringer i arbeidstakernes oppgaver innad i de enkelte næringene over tid. Driveranalysen tilsier vekstmuligheter innen sjømat, industri, energiproduksjon og bygg og anlegg. Disse næringene har særlig behov for ulike grupper av fagarbeidere og ingeniører innen elektro-, teknologi- og industrifag og bygg- og anleggsteknikk. Nye investeringer i samferdselsinfrastruktur, kraftnettet og datasentre vil også bidra til økt etterspørsel etter samme type kompetanse.

Reiselivet etterspør i større grad service- og serveringskompetanse og konkurrerer dermed mindre direkte med industri og kraft om teknisk

kompetanse. Samtidig er reiselivet arbeidsintensivt og konkurrerer om en bredere del av arbeidsstyrken. [Reisemålsutvalget](#) peker på at økt utdanningsnivå og konkurranse fra næringer med høyere betalingsvilje for arbeidskraft kan gjøre rekrutteringen vanskeligere framover.

Andre deler av arbeidslivet har større etterspørsel etter personer med høyere utdanning. Det gjelder blant annet IKT, bank og finans og andre kunnskapsbaserte tjenester. De siste årene har sysselsettingsveksten vært [størst blant personer med høyere utdanning](#), noe som tyder på at denne kompetansen har fått økt betydning i arbeidsmarkedet.

Navs bedriftsundersøkelse viser at [mangelen på arbeidskraft med riktig kompetanse allerede er relativt større i Nordland, Troms og Finnmark](#) enn i resten av landet. NHO Reiseliv sin rapport «[Reiselivet mangler kompetanse](#)» trekker frem at seks av ti bedrifter har et udekket kompetansebehov. [Forventningsbarometeret for 2026](#) viser at rekrutteringsutfordringene er størst i bygge- og anleggsbransjen. Respondentene i undersøkelsen peker på for få søkere med nødvendig utdanning og erfaring, samt utfordringer i boligmarkedet. Våre analyser av markedsutsiktene for disse næringene framover tilsier at det blir økende konkurranse mellom næringene om den tilgjengelige arbeidskraften i Nord-Norge.

Det samlede tilbudet av arbeidskraft og kompetanse framover påvirkes av både utdanningsvalgene unge gjør framover, og i hvilken grad eldre personer i arbeidsstyrken har behov for å omstille sin kompetanse.

Yrkesfag står sterkt som utdanningsvalg på videregående skole i Nord-Norge. I alle de tre nordligste fylkene var andelen som søkte yrkesfag på VG1 i 2026 høyere enn gjennomsnittet for landet, og [Finnmark var på topp med 73 prosent](#). I distriktene er det sterk [sammenheng mellom unges utdanningsvalg og lokale arbeidsmuligheter](#), særlig blant unge menn. Mange velger utdanningsprogrammer som er relevante for det lokale næringslivet, og får læreplass lokalt. Det kan også [skape mer varig tilhørighet til lokalsamfunnet](#). Det legger i utgangspunktet til rette for lokal kompetanseutvikling og tilgang på fagarbeidere. Lokale arbeidsgivere har selv en sentral rolle i å tilby læreplasser til elevene. Mulighetene for vekst i sysselsettingen kan imidlertid begrenses av at unge bosatt andre steder må velge de aktuelle utdanningsprogrammene, og enten flytte underveis i eller under videregående utdanning.

For de som søker seg til høyere utdanning er det i større grad en forutsetning å flytte til mer sentrale områder med utdanningsinstitusjoner. Denne gruppen har derfor større mobilitet, både ved starten på høyere utdanning og i overgangen fra studiene til arbeidslivet. Studenter som har bodd ved [studiestedet har større sannsynlighet for å bli boende etterpå](#), og det gjelder særlig studenter som fullfører en grad innen naturvitenskapelige og tekniske fag. Årsaken til å bli boende var ofte knyttet til egne eller partners arbeidsmuligheter. Tilgang på relevante arbeidsmuligheter for par blir da en viktig faktor for at regionene skal være attraktive bosteder for de som har fullført høyere utdanning andre steder.

Næringslivets kompetansebehov er i kontinuerlig endring over tid. Teknologi endrer hvilke arbeidsoppgaver menneskene og markedsendringer påvirker arbeidsmulighetene i ulike bedrifter. En spørreundersøkelse viser at [jobbmuligheter er viktig for de unges utdanningsvalg](#), samtidig som mange opplever at det er vanskelig å vite hva mulighetene for jobb faktisk er.

Jobbsikkerhet trumfer status og lønn i undersøkelsen. Det peker samtidig på et behov for mer informasjon fra næringslivets side om deres behov i dag og framover. Statistikk indikerer at unge tilpasser sine utdanningsvalg til informasjonen de har tilgjengelig. Etter oljeprisfallet i 2015 [falt antall søkere til petroleumsrelaterte utdanninger](#) betydelig, og i 2026 ser vi [fallende søking til IT-fag som knyttes til usikkerhet om betydningen av kunstig intelligens](#) for arbeidsmulighetene framover.

Omstilling og utvikling av arbeidskraftens samlede tilbud av kompetanse skjer på to måter. Over en periode på 15 år vil en betydelig andel av omstilling skje ved at eldre arbeidstakere går ut av arbeidslivet med alderspensjon, og erstattes av yngre personer som tilbyr en annen kompetanse. [Denne omstillingskanalen vil få stor betydning i årene framover](#), fordi eldrebolgen fører til at mange går av med pensjon. Dersom det blir større og raskere endringer i næringslivets utvikling, kan det bli behov for at også de som har vært i arbeidslivet en stund oppdaterer og omstiller sin kompetanse. I den forbindelse vil det være behov for tilpassede opplæringsstilbud som kan kombineres med jobb.

Veksten kan samle seg der muligheter og attraktivitet møtes

Utviklingen fram mot 2040 vil avhenge av hvordan flere drivkrefter virker sammen. Eksportnæringer I kan opprettholde aktivitet også uten lokal befolkningsvekst, men vekst og investeringer skaper behov for arbeidskraft og kompetanse. Når antallet personer i arbeidsfør alder samtidig faller i store deler av Nord-Norge, blir tilgangen på arbeidskraft en stadig viktigere begrensning.

Analysene viser at det er positive markedsutsikter for flere etablerte og nye næringer. Aktivitet i eksportrettede næringer, blant annet innen sjømat og reiseliv, vil fortsatt bidra som motorer for bosetting og sysselsetting fordelt over mange regioner. Det gir et potensial for lokalsamfunnsutvikling. Samtidig tilsier befolkningsframskrivingene, både i Nord-Norge og for landet som helhet at arbeidskraften blir en knappere ressurs. Konkurransen om arbeidskraften tiltar dermed både innad i og ut av landsdelen.

I utgangspunktet er det de næringene som har høyest verdiskaping per time som også har høyest betalingsevne for arbeidskraften. Det er dermed disse næringene som har best forutsetninger for å vinne fram i konkurransen om arbeidskraften. Samtidig er det andre faktorer som kan begrense disse næringenes vekstmuligheter, blant annet knyttet til om det er velfungerende lokale boligmarkeder, og hvordan kommuneøkonomi og andre forhold påvirker aktuelle bosteders attraktivitet. Befolkningen har over lang tid trukket mot mer sentrale bo- og arbeidsmarkedsregioner, både innad i og på tvers av regioner. Det kan bli en utfordring for næringer i Nord-Norge som ikke er lokalisert i nærheten av større befolkningssentra.

Nord-Norge har flere muligheter enn folk til å realisere dem

Framskrivningene viser at etterspørselen etter arbeidskraft kan øke betydelig fram mot 2040. Samtidig blir det færre personer i arbeidsfør alder. Resultatet er et stort gap mellom hva arbeidslivet kan trenge – og hvor mange mennesker som faktisk er tilgjengelige.

Under presenterer vi framskrivinger av etterspørselen etter og tilbudet av arbeidskraft i Nord-Norge fram mot 2040. Framskrivningene er basert på en kombinasjon av historiske utviklingstrender, analyser av drivere og barrierer over og tilgjengelig litteratur om markedsutvikling i ulike næringer.

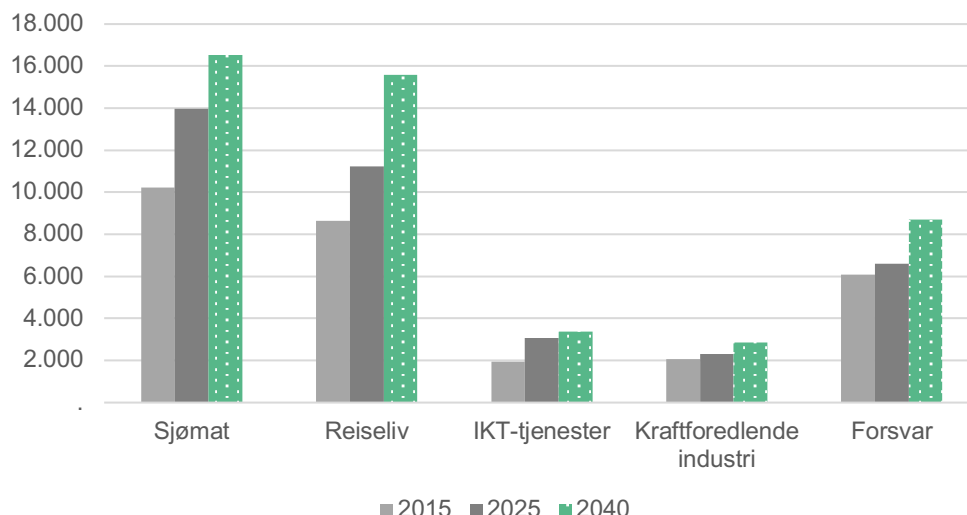
Markedene peker oppover, men arbeidskraften kan begrense vekst

Nordnorske bedrifter og næringer som konkurrerer i nasjonale og internasjonale markeder har fortsatt positive markedsutsikter fram mot 2040. Det øker bedriftenes behov for arbeidskraft, som er nødvendig for at de kan øke produksjonen og utnytte markedspotensialet. Konkurransesatte næringer er igjen drivere for både lokal bosetting og sysselsetting hos leverandører og i andre næringer i sin region. Basert på de kartlagte driverne har vi framskrevet et potensial for sysselsettingsvekst i disse næringene.

Reiselivet den næringen med størst potensial for sysselsettingsvekst. Nord-Norge, og særlig Tromsø og Lofoten, er attraktive destinasjoner for både utenlandske og norske turister. Samtidig fortsetter profesjonaliseringen blant reiselivsoperatører og opplevelsestilbydere. Samlet øker etterspørselen med 4.300 sysselsatte, som tilsvarer en vekst på 33 prosent.

I sjømatnæringen øker etterspørselen i framskrivningene med 2.500 sysselsatte fram mot 2040. Etterspørselen øker i havbruket, men er omtrent uendret innen fiske og fangst. Sammenlignet med det siste tiåret avtar sysselsettingsveksten i framskrivningene noe. Det følger av lavere vekst i konsumet av sjømat på verdensmarkedet, samtidig dempes veksten i Nordland og Troms av klimaendringer og strengere reguleringer av produksjonskapasiteten i trafikklyssystemet.

Figur 16 Historisk sysselsetting og framskrevet etterspørsel etter arbeidskraft i utvalgte næringer i Nord-Norge. 2015, 2025 og 2040

Kilde: SØA basert på registerbasert sysselsettingssatistikk fra SSB

Etterspørselen etter arbeidskraft innen IKT-tjenester påvirkes av motstridende effekter fram mot 2040. På én side trekker digitalisering og implementering av kunstig intelligens i samfunnet etterspørselen opp, men på den andre siden kan kunstig intelligens også gi store effektivitetsgevinster i IKT-tjenestene. I framskrivingene øker etterspørselen etter arbeidskraft med i underkant av 300 personer. En del av veksten er drevet av nye datasentre, men i driftsfasen er det relativt få sysselsatte ansatt hos datasenteroperatørene. Ut over det er det potensial for [etablering av næringsklynger med produksjon av maskin- eller programvare i tilknytning til datasentrene](#), men det er usikre effekter og er ikke direkte tallfestet i framskrivingene.

For kraftforedlende industri har vi lagt til grunn at eksisterende produksjon av blant annet aluminium, ferrosilisium og sement opprettholdes. Mye av denne aktiviteten er i dag konsentrert i Salten og Helgeland. Det er [planer for etableringer av nye kraftforedlende bedrifter](#), blant annet innen hydrogen og ammoniakk. Mange av disse er planlagt i Salten og Helgeland, men også i Ofoten og i Finnmark. Veksten på rundt 500 sysselsatte i framskrivingene innebærer at vi legger til grunn at 2-3 større etableringer realiseres.

Opprustningen av Forsvaret øker etterspørselen etter arbeidskraft i Nord-Norge med rundt 1.800 personer. Størst vekst kommer i Midt-Troms og Vest-Finnmark.

Det er også potensial for sysselsettingsvekst i andre eksportrettede næringer, men som inngår i større næringsaggregater i datagrunnlaget for framskrivingene og derfor ikke er eksplisitt tallfestet i analysen.

Økende global etterspørsel etter ulike mineraler gir potensial for økt sysselsetting innen gruvedrift. Nussir åpner i slutten av 2027. Flere områder i Finnmark har potensiale for utvinning av metaller og på Salten gjøres det arbeid for å [gjenåpne kobberutvinning Sulistjelma](#). Politiske og miljørelaterte hensyn gjør at det er usikkert hvor mye av potensialet som vil realiseres. Flere av mineralreservene er også i vernede områder. Etterspørselen etter arbeidskraft med innen industri og bergverk øker med 800 personer i framskrivingene.

Det er [store ambisjoner for videreutvikling av aktiviteten på Andøya](#). I framskrivingene øker antall sysselsatte som jobber innen transportnæringen romfart og i tilknyttet faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting. Denne veksten kommer først og fremst rundt etablerte miljøer på Andøya og i Tromsø.

Eldrebølgen øker behovet for ansatte når arbeidsstyrken krymper

Etterspørselen etter arbeidskraft i det øvrige næringslivet og i privat sektor henger i større grad sammen med befolkningsutviklingen i hver region og i landsdelen. På grunn av usikkerhet om hvordan befolkningsutviklingen blir har vi framskrevet etterspørselen etter arbeidskraft med utgangspunkt i to scenarioer for befolkningsveksten:

- **Mellomalternativet:** Befolkningsutvikling tilsvarende SSBs hovedalternativ for alle kommuner.
- **Lavalternativet:** Befolkningsutvikling i distriktskommuner tilsvarende sterk aldring og utvikling tilsvarende hovedalternativet for øvrige kommuner

Tekstboks 5 To alternative befolkningsprognoser i framskrivingene

I **mellomalternativet** benytter vi hovedalternativet (MMMM) i de regionale framskrivingene av befolkningen på kommune-nivå. Framskrivningene bygger på dagens befolkning og forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet, innenlands flytting, innvandring og utvandring. På nasjonalt nivå har framskrivingene historisk truffet relativt godt på samlet folketall på kort sikt, mens usikkerheten er større på kommunenivå. Dette gjelder særlig små kommuner, der relativt små endringer blant annet i flyttemønstre kan gi betydelige utslag i befolkningsutviklingen.

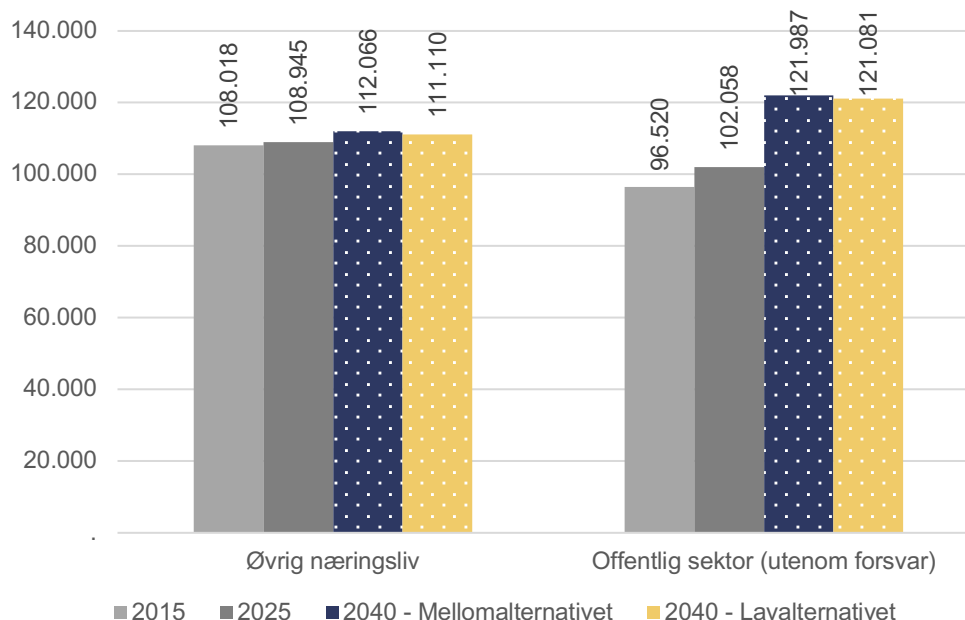
For å ta hensyn til en mulig mer negativ befolkningsutvikling presenterer vi analysen med et **lavalternativ**. Der benytter vi SSBs alternativ sterk aldring (LHML) i distriktskommuner definert som kommuner med sentralitet 5 og 6. Svak aldring legger til grunn lav fruktbarhet, høy levealder og lav innvandring. For kommuner i sentralitet 3 og 4 benytter vi hovedalternativet (MMMM).

I det øvrige næringslivet tilsier framskrivingene en svak økning i antall sysselsatte. Veksten drives av økt etterspørsel fra renovasjonstjenester, bygg og anlegg og kultur- og fritidsopplevelser, men dempes blant annet av færre sysselsatte i varehandelen og innen bank og finans. I begge disse næringene reduseres etterspørselen også som følge av økt produktivitet og effektivisering med teknologi.

Etterspørselen etter arbeidskraft øker med rundt 20.000 personer i offentlig sektor fram mot 2040 i framskrivingene. Økningen drives i all hovedsak av at flere eldre øker bemanningsbehovet i helse- og omsorgstjenestene. Framskrivningene legger til grunn en videre effektivisering av omsorgstjenestene fra dagens nivå, men på et lavere nivå enn hittil. Endring i årsverk per bruker, familieomsorg, helseforbedringer og organisering av

tjenestene kan gi ulike utslag. [Helsepersonellkommisjonens](#) ulike scenarier for arbeidsinnsats i offentlig helse og omsorg viser at det skal mye til for at etterspørselen etter arbeidskraft ikke skal øke fra dagens nivå. Veksten i offentlig sektor dempes likevel noe av at det blir færre barn og unge, og dermed lavere sysselsetting i barnehager og grunnskolen.

Figur 17 Framskrevet etterspørsel etter arbeidskraft i øvrig næringsliv og offentlig sektor i to befolkningsscenarioer. 2015, 2025 og 2040.

Kilde: SØA.

Mangel på arbeidskraft gjør at ikke alle næringsmuligheter kan realiseres

Samlet for både privat næringsliv og offentlig sektor tilsier mellomalternativet for framskrivningene at arbeidslivet har en mulig etterspørsel etter 281.000 sysselsatte i 2040 og i lavalternativet 279.000 sysselsatte. Det er en økning på henholdsvis 33.000 og 31.000 sysselsatte fra 2025.

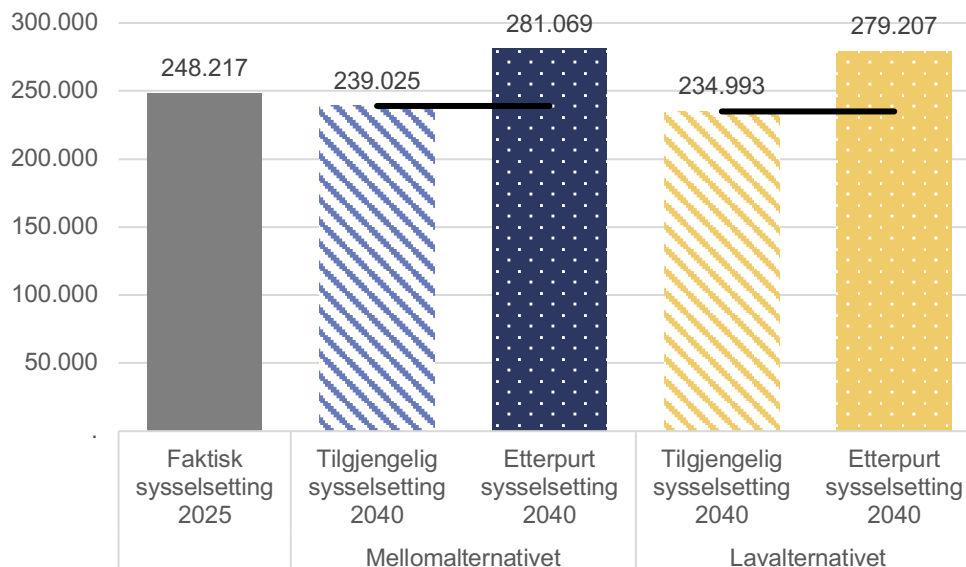
Tilbudet av arbeidskraft er imidlertid lavere og avhengig av antall personer i arbeidsfør alder, og hvor mange av dem som er tilgjengelig for arbeid. I både mellom- og lavalternativet blir det færre bosatte i arbeidsfør alder i Nord-Norge fram mot 2040. I 2025 var 67 prosent av befolkningen mellom 15–74 år sysselsatt. Med samme sysselsettingsandel i 2040 tilsier befolkningsframskrivingene et samlet tilbud av arbeidskraft på 239.000 sysselsatte i mellomalternativet og 235.000 i lavalternativet.

Tilbudet av arbeidskraft er henholdsvis 42.000 og 44.000 lavere enn arbeidslivets potensielle etterspørsel i mellom- og lavalternativet. I beregningene er Vesterålen, Alta og Salten de tre regionene med størst relativ mangel på arbeidskraft, mens Øst-Finnmark, Helgeland, Bodø og Tromsø har relativt mindre mangel på arbeidskraft.

Dersom arbeidslivets behov skal dekkes med den tilgjengelige befolkningen i Nord-Norge, må sysselsettingsandelen øke til 79 prosent de neste 15 årene.

Det finnes et potensial for å mobilisere flere av de som står utenfor arbeidslivet, men i et historisk perspektiv framstår det lite sannsynlig at sysselsettingsandelen skal øke såpass mye. Det taler for at flere av regionene vil oppleve tiltakende mangel på arbeidskraft framover.

Figur 18 Antall sysselsatte i Nord-Norge. Faktisk antall i 2025, tilgjengelig sysselsetting gitt konstant sysselsettingsandel fra 2025 i 2040 og etterspurt arbeidskraft i 2040.

Kilde: SØA basert på SSBs befolkningsframskrivninger og registerbasert sysselsettingsstatistikk

Næringene med lavest lønnsevne taper først i kampen om folk

Mangel på arbeidskraft får ulike konsekvenser for næringene og regionene. I utgangspunktet er det næringer med høy produktivitet og lønnsevne som har best forutsetninger for å lykkes med å tiltrekke seg arbeidskraft i konkurranse med andre næringer. Bedriftene i sjømatnæringen, kraftforedlende industri og IKT-tjenester er eksempler på slike næringer, mens bygg og anlegg, varehandelen og reiselivet er kjennetegnet av lavere produktivitet og lønn.

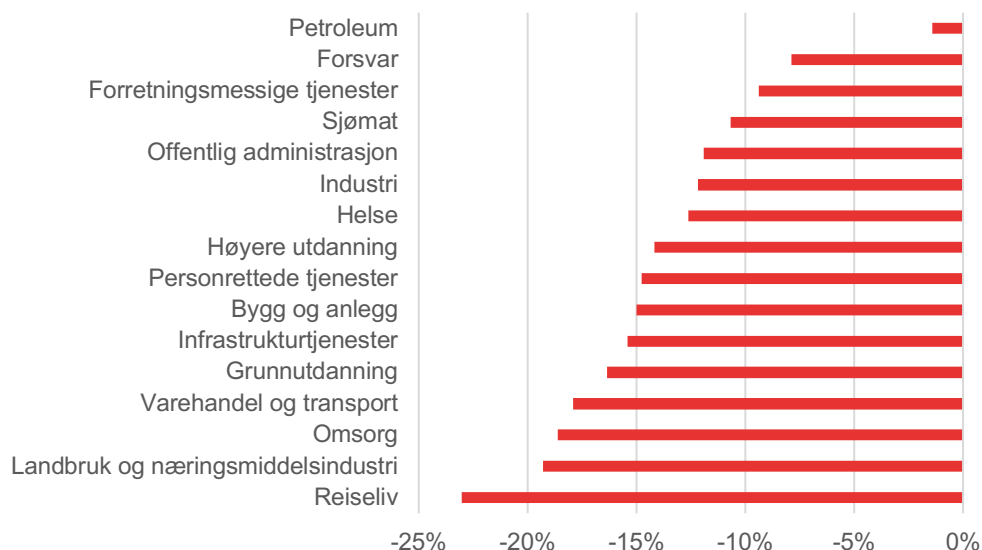
Nøyaktig hvordan mangelen på arbeidskraft fordeles mellom næringer og regioner påvirkes av mange faktorer som kan endres i løpet av de neste 15 årene. Lønnsnivå er én faktor, men også andre forhold knyttet til jobbsikkerhet, tilgang på boliger, infrastruktur og andre goder ved lokalsamfunnene påvirker hvor attraktivt det er for befolkningen å bosette seg ulike steder. De andre faktorene kan også kompensere for lavere lønn.

For å illustrere mulige konsekvenser har vi beregnet hvordan kombinasjoner av næringers vekstpotensial, lønnsevne og geografisk plassering gir en sannsynlig fordeling mellom næringer. Vi antar at arbeidskraften trekkes mot næringer som kan tilby høy lønn, og at disse næringene i større grad får dekket sitt arbeidskraftsbehov enn næringer med lavere lønnsnivå. Beregningen tar utgangspunkt i lønnsnivåene for 2025.

Ingen av næringene får dekket sin etterspørsel fullt ut i denne beregningen. Petroleumsnæringen, Forsvaret, kunnskapsbaserte forretningsmessige

tjenester og sjømatnæringen er de næringene som i størst grad får dekket sin etterspørsel etter arbeidskraft, mens reiselivet, landbruket og omsorgstjenestene vil oppleve relativt størst mangel på arbeidskraft.

Figur 19 Estimert rekruttering relativt til etterspurt arbeidskraft i 2040, gitt mellomalternativet for befolkningsframskrivninger.

Kilde: SØA.

Konsekvensene av mangelen på arbeidskraft vil variere i ulike deler av landsdelen. Langs kysten vil det være lokalsamfunn som kunne blitt vertskap for sjømatnæringen, som ikke blir det fordi det ikke er nok mennesker til å dekke arbeidskraftbehovene. På tross av at næringen som helhet vokser. I reiselivet blir det i denne beregningen ikke mulig å realisere vekstpotensialet fordi lønningene er for lave til å tiltrekke seg flere arbeidstakere.

Som nevnt er beregningen både en forenkling av virkeligheten og forutsetningene er statistiske. En konsekvens av mangel på arbeidskraft i regionen kan være at prisene øker, for eksempel i reiselivet. Høyere priser vil redusere turistenes etterspørsel etter reiser til Nord-Norge, men samtidig øke næringens lønnsevne. På den måten kan næringen rekruttere flere enn beregningen her tilsier. Det fordrer samtidig at det utvikles tilbud som turistene er villige til å betale en høyere pris for.

Hvor er Nord-Norge i 2040?

Samfunnsanalysen viser at Nord-Norge har mange muligheter til vekst og verdiskaping i næringslivet fram mot 2040. I framskrivingene øker etterspørselen etter arbeidskraft med over 30 000 personer. Eksportnæringene innen sjømat, reiseliv og ny og eksisterende kraftforedlende industri er de viktigste driverne, som også skaper marked for underleverandører og behov tjenesteproduksjon til de bosatte. I offentlig sektor øker bemanningsbehovet i helse- og omsorgstjenestene mye. Samtidig faller tilbudet av arbeidskraft med 10 000 personer. Flere næringer og regioner kan derfor ønske å vokse, men det finnes ikke nok mennesker til å realisere alle mulighetene samtidig.

Analysene representerer likevel ikke en fasit for hvordan framtiden blir. Fram mot 2040 kan befolkningen, bedrifter og myndigheter på både lokalt, regionalt og nasjonalt nivå gjøre valg som vil påvirke bosetting, arbeidsmuligheter og lokalsamfunnsutvikling. Noen sentrale valg og avveininger er knyttet til sentralisering, bruk av teknologi og forvaltning av naturressurser i landsdelen:

Sentralisering av befolkning, tjenester og næring: Større bo- og arbeidsmarkeder har bedre forutsetninger for å tiltrekke seg arbeidskraft og bedrifter, opprettholde fagmiljøer og tilby bredere tjenester. De kan også legge til rette for mer velfungerende boligmarkeder og effektiv transportinfrastruktur. Å samle bosetting, næringsaktivitet og tjenester i større lokalsamfunn kan øke regionenes attraktivitet. Samtidig vil tilflytting fra mindre steder svekke grunnlaget for å opprettholde tjenestetilbudet der. Knappheten på arbeidskraft gjør at aktivitet, tjenester og bosetting i større grad må samles der næringsmuligheter og bostedsattraktivitet møtes. Valgene handler blant annet om skolestruktur, interkommunalt samarbeid og kommunesammenslåinger.

Teknologi kan realisere flere muligheter med færre arbeidstakere: Mangel på arbeidskraft øker insentivene til å ta i bruk teknologi for å øke verdiskapingen per årsverk. Kunstig intelligens kan effektivisere oppgaver som tidligere ble utført av mennesker, slik at bedriftene kan realisere flere markedsmuligheter uten mer arbeidskraft. Det krever betydelige investeringer, kompetanse og omstilling i arbeidsdelingen mellom mennesker og maskiner. Implementering av ny teknologi skaper behov tilpassede utdanningstilbud for personer i omstilling og en dimensjonering av utdanningstilbudet som svarer på endringer i arbeidslivets kompetansebehov.

Forvaltning av naturressurser og verdier: Vekstmulighetene innen sjømat, energi, mineraler, industri og reiseliv bygger i stor grad på naturressurser. Næringsvirksomheten kan komme i konflikt med klima- og miljøhensyn, arealbruk og andre lokale interesser. Myndighetenes reguleringer av utnyttelsen av naturressursene vil ha stor betydning for næringsutviklingen i disse næringene for Nord-Norge. Avveiningene handler dels om hvilke ressurser som skal utnyttes, men også hvordan gevinster og kostnader knyttet til næringsaktiviteten fordeles mellom lokale, nasjonale og internasjonale aktører. Hvor mye av verdiskapingen og sysselsettingen som skjer lokalt vil ha stor betydning for arbeidsmuligheter, kommuneøkonomi og langsiktig lokalsamfunnsutvikling.

Metode

Framskrivninger

Vi framskriver etterspørselen etter arbeidskraft i perioden 2026–2040 med utgangspunkt i næringsinndelte sysselsettingsdata for 2015–2025. Beregningene er gjort på regionsnivå og senere summert opp på landsdelsnivå. Hovedregelen er at historiske vekstrater videreføres, men justeres for næringer der etterspørselen i stor grad følger befolkningsutvikling, alderssammensetning, politiske beslutninger eller dokumenterte næringsspesifikke utviklingstrekk.

Flere næringer påvirkes sterkt av lokalbefolkningens etterspørsel og dermed antallet mennesker i regionen. Dette er næringer som **helse, omsorg og grunnskole**, men også **detaljhandel, infrastruktur tjenester og lokal administrasjon**. For befolkningsavhengige næringer beregner vi historisk utvikling i antall sysselsatte per relevant befolkningsgruppe. For grunnutdanning brukes personer 0–19 år, for omsorg personer 80 år og eldre, og for øvrige tjenester samlet befolkning. Dette forholdstallet nedjusteres noe og multipliseres med framskrevet befolkning i den aktuelle gruppen. Antallet sysselsatte reflekterer dermed hvordan etterspørselen vil øke eller synke i takt med folketallet og om vi trenger flere eller færre mennesker for å tilby de samme godene.

Høyere utdanning justeres med antall sysselsatte per person mellom 20 og 30 år og følger framskrivingen av denne gruppen. Det betyr at vi indirekte får med etterspørselen til studentmassen. Flere sysselsatte per person i alder 20–30 år betyr at studietilbudet økes, som ofte følger av økte søkertall. Vi antar også at andelen som kommer utenfra regionen for å studere forblir konstant.

Forsvar framskrives i tråd med [Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-3036](#) som sier at forsvaret skal øke med 4 600 faste stillinger fram mot 2036. Vi har fordelt dette på regionene basert på tilgjengelige kilder og finner at omtrent 1 850 av de sysselsatte tilfaller baser i Nord. For hver region har vi økt antallet sysselsatte i 2036 slik at det til sammen utgjør 1 850 flere sysselsatte enn nivået i 2025. For regioner der det ikke er forventet en vekst har vi latt utviklingen være flat i tråd med historisk trend. Selv om vi bruker tall som viser antall sysselsatte med arbeidssted i kommunen, viser tallene for forsvar kun det antallet som også er bosatt i kommunen. Det utelater alle som pendler inn til basene fra andre kommuner.

Havbruk har de siste ti årene hatt en enorm vekst i antall sysselsatte, med en årlig vekst på godt over 10 prosent i mange regioner. Vi legger til grunn at veksten vil avta kraftig som følge av redusert vekstmuligheter i produksjonskapasiteten. Tall fra [Fiskeridirektoratet](#) viser at antall sysselsatte og antall tonn fisk som produseres følger hverandre tett. I trafikklyssystemet vil områder som er markert grønt kunne øke sin kapasitet med seks prosent i løpet av to år. I perioden 2018 til 2026 har så godt som alle områder i Nord ha grønt lys og vekst i både tonn fisk produsert og antall sysselsatte har kunnet vokse. Fra 2027 er alle områder i Nordland og Troms på gult lys, som tilsvarer null vekst i produksjonskapasiteten. I framskrivingene lar vi områder med grønt lys fortsette med en årlig vekst på tre prosent, som tilsvarer en vekst på

seks prosent på to år. I områder som de siste fem toårs-periodene har hatt en og to gule perioder lar vi næringen vokse med tre prosent årlig i henholdsvis 80 og 60 prosent av tiden.

For **fiskeri og fiskeindustri** legger vi til grunn at samlet fangst ikke øker fra dagens nivå. I regioner med stabil historisk sysselsetting videreføres nivået eller den historiske trenden. I regioner med særlig høy historisk vekst dempes veksten ved hjelp av logaritmisk avmatning.

IKT-tjenester har hatt høy vekst over flere år, men veksten nasjonalt har begynt å avta de siste par årene. I vår analyse av [arbeidsmarkedet for IKT-spesialister](#) viser hovedscenariot framskrivingene at sysselsettingsveksten vil fortsette på et lavere nivå slik vi har sett de siste årene. For hver region har vi dempet de historiske vekstratene ved hjelp av logaritmisk avmatning av vekstraten.

I et tidligere arbeid har SØA beregnet hvordan [kunstig intelligens vil påvirke hver næring](#). De næringene som påvirkes mest er **IKT-tjenester, finansielle tjenester og kunnskapsbaserte tjenester**. Framskrivinger av KI-påvirkning viser at disse vil kunne produsere samme mengden tjenester med henholdsvis 77, 76 og 80 prosent av sysselsettingen. Vi legger derfor til grunn historisk vekst og reduserer framskrevet sysselsetting i 2040 til de KI-justerte andelene. Videre lar vi sysselsettingen vokse jevnt fra dagens nivå til antatt KI-justert nivå i 2040.

Reiselivsnæringen framskrives i hovedsak ved å videreføre historisk regional vekst. For Lofoten og Tromsø dempes vekstraten gradvis gjennom framskrivingsperioden for å reflektere at svært høy historisk vekst ikke nødvendigvis kan videreføres uendret.

Petroleumsnæringen framskrives med flat sysselsettingsutvikling. Dette bygger på at samlet aktivitet på norsk sokkel ventes å avta over tid, samtidig som aktiviteten knyttet til Melkøya antas å opprettholdes i framskrivingsperioden.

Byggenæringen og anlegg avhenger av byggeaktiviteten og nasjonale satsninger på infrastruktur. Vi har i hovedsak brukt den historiske vekstraten for å framskrive sysselsettingen. I tillegg har vi gjennomgått planlagte prosjekter. Spesielt flyttingen av Bodø lufthavn gir en økning i anleggsarbeider som topper seg i 2027.

